

LUNDS
UNIVERSITET

Gärningskvinnor

-En textanalys av hur åtalade kvinnor beskrivs i domar

Av: Hanna Fryxell
Therese Lang

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2014

Handledare: Eva Schömer

Examinator: Reza Banakar

Abstrakt

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur åtalade kvinnor beskrivs i domar vid Lunds Tingsrätt, samt om dessa beskrivningar kan tänkas förklaras och motiveras med hjälp av kriminologiska teorier. En annan avsikt med uppsatsen var att efter sammanställningen av vårt analysmaterial föra en diskussion om rätten kan tänkas sända ut icke åsyftade verkningar till samhället rörande framställningen av avvikande kvinnor och i sådana fall hur dessa skulle kunna te sig. Vi valde att använda en hermeneutiskt inriktad kvalitativ textanalys då vi analyserade 30 domar vid Lunds Tingsrätt för att besvara våra frågeställningar och sedan kopplade vi samman våra slutsatser med kriminologiska teorier för att försöka förstå varför åtalade kvinnor beskrivs och framställs på detta sätt. Ur vårt empiriska material tycker vi oss ofta se tendens till att rätten beskriver åtalade kvinnor som ett ”undantag” från den ”normal kvinnan” och att kvinnor ofta kategoriseras som bland annat ”psykiskt instabila” och som en mindre trolig gärningsman i förhållande till männen. Eftersom vi utgår från att verkligheten är socialt konstruerad i enlighet med tankar tillhörande socialkonstruktionismen diskuterar vi huruvida rätten kan tänkas vara med och skapa en bild av hur avvikande kvinnor framställs och uppfattas och om denna process möjligtvis kan anses sända ut icke åsyftade verkningar till samhället. Avslutningsvis anser vi att mer forskning krävs inom detta område och eftersom vi anser oss ha funnit tendenser till att åtalade kvinnor behandlas annorlunda i rätten vore en större studie som innefattar fler domstolar av intresse för att se om det problemområde vi tycker oss ha funnit är av vidare omfattning än vad vår studie visar på.

Nyckelord: Avvikande kvinnor, Kriminalitet, Gärningsman, Idealiskt offer, Domstolens maktutövning, Objektivitet

Innehållsförteckning

1	Inledande del	6
1.1	Inledning och problemformulering	6
1.2	Syfte	7
1.3	Frågeställningar	8
1.4	Disposition.....	9
2	Metod	10
2.1	Läran om läsning och tolkning; textanalys med hermeneutik som arttolkningsstrategi	10
2.2	Kvalitativ textanalys.....	11
2.3	Verkligheten är socialt konstruerad.....	13
3	Genomförandet.....	14
3.1	Avgränsningar, urval och insamling av empiriskt material.....	14
3.2	Uppsatsens validitet, reliabilitet och etiska överväganden.....	15
4	Historisk överblick.....	17
4.1	Kvinnlig kriminalitet genom historien	17
4.1.1	<i>Kvinnor i kriminalstatistiken</i>	<i>17</i>
4.1.2	<i>Atavister och biologiska faktorer</i>	<i>18</i>
4.1.3	<i>Aggressivitet, hämnd och könets förbestämda egenskaper.....</i>	<i>18</i>
4.1.4	<i>Evolutionen och de fyra begären</i>	<i>18</i>
4.1.5	<i>Kvinnors kriminalitet- ett fortsatt "undantag"</i>	<i>19</i>
4.1.6	<i>Synen på kvinnors brottslighet under kvinnorörelsens utveckling</i>	<i>19</i>
4.1.7	<i>Kvinnor- Lika brottsbenägna som män?.....</i>	<i>21</i>
4.2	Ett försummat forskningsområde	21
5	Teoretisk kontext	22
5.1	Det idealiska offret/gärningsmannen	22
5.2	Sociala band teorin.....	23
5.3	Chivalry hypotheses	24
5.4	Hegemonisk maskulinitet	25

5.5	Kvinnobrottslighetens villkor	26
5.6	"Mad or bad"	27
6	Analys	28
6.1	Kvalitativ textanalys.....	28
6.1.1	<i>B 5489-13 Stalking av arbetskamrater</i>	<i>29</i>
6.1.2	<i>B 6205-13 Kubotan på Tingsrätten.....</i>	<i>34</i>
6.1.3	<i>B 4080-13 "Olycka" med leksakssvärd</i>	<i>38</i>
6.1.4	<i>B 5389-13 Misshandlar sin mans älskarinna</i>	<i>41</i>
6.1.5	<i>B 5083-13 Lärarinna misshandlar elev</i>	<i>46</i>
6.2	Rättens åsyftade och icke åsyftade verkningar	49
7	Sammanställning av empiriskt material och avslutande reflektioner	51
7.1	Fortsatt forskning.....	53
8	Referenslista	55
9	Bilagor.....	58
9.1	Åtalade Kvinnor.....	58
9.1.1	<i>B 6317-13 – Olovlig körning och Narkotikabrott</i>	<i>58</i>
9.1.2	<i>B 2721-13 – Narkotikabrott.....</i>	<i>58</i>
9.1.3	<i>B 5895-13 – Olovlig körning</i>	<i>58</i>
9.1.4	<i>B 6018-13 – Stöld</i>	<i>59</i>
9.1.5	<i>B 5635-13 – Bokföringsbrott och försvårande av skattekontroll</i>	<i>59</i>
9.1.6	<i>B 132-14 – Misshandel</i>	<i>60</i>
9.1.7	<i>B 5461-13 – Narkotikabrott.....</i>	<i>61</i>
9.1.8	<i>B 5116-13 – Våld mot tjänsteman och Försök till våld mot tjänsteman.....</i>	<i>61</i>
9.1.9	<i>B 654-14 – Stöld och Förberedelse till stöld</i>	<i>62</i>
9.1.10	<i>B 2606-13 – Olovlig körning och Stöld.....</i>	<i>62</i>
9.1.11	<i>B 5113-13 – Bidragsbrott.....</i>	<i>63</i>
9.1.12	<i>B 6289-13 – Snatteri och Våldsamt motstånd</i>	<i>63</i>
9.1.13	<i>B 263-14 – Bedrägeri</i>	<i>64</i>

9.1.14	<i>B 265-13 – Olaga hot och Misshandel.....</i>	64
9.1.15	<i>B 6257-13 – Snatteri.....</i>	65
9.2	<i>Åtalade män</i>	66
9.2.1	<i>B 6163-13 – Misshandel.....</i>	66
9.2.2	<i>B 4374-13 – Våld mot tjänsteman</i>	66
9.2.3	<i>B 186-14 – Olaga hot</i>	67
9.2.4	<i>B 2839-13 – Misshandel och Ofredande</i>	67
9.2.5	<i>B 5955-13 – Stöld</i>	68
9.2.6	<i>B 5977-13 – Misshandel.....</i>	68
9.2.7	<i>B 5926-13 – Rattfylleri, Olovlig körning och Narkotikabrott.....</i>	69
9.2.8	<i>B 196-14 – Misshandel</i>	69
9.2.9	<i>B 867-13 – Stöld</i>	70
9.2.10	<i>B 5816-13 – Brott mot knivlagen</i>	70

1 Inledande del

1.1 Inledning och problemformulering

Om du bara tänker på själva ordet *gärningsman*, är det då en man eller en kvinna du ser framför dig? Med största sannolikhet är ditt svar en man, vilket inte alls är oförutsägbart. Ända sedan kriminologen Cesare Lombroso lade grunden för de klassiska teorierna där kriminalitet kopplades samman med biologiska faktorer har kvinnor förbisetts i forskning. Den ideala gärningsmannen har alltid beskrivits vara, som namnet antyder, en man, medan kvinnor oftare diskuteras ur ett offerperspektiv. Trots att samhället nått en högre grad av jämställdhet återspeglas detta inte i brottsstatistiken där kvinnor fortfarande antas vara mindre brottsbenägna i förhållande till män, vilket sällan ifrågasätts. År 2013 registrerades sammanlagt 20 400 misstänkta kvinnor i Sverige för brott och motsvarande andel män var 86 700. Män utgjorde med andra ord 81 % av den totala andelen misstänkta individer¹. Med bakgrund av dessa siffror, är det då rimligt att anta att kvinnor genom biologiska faktorer är mindre benägna än män att begå brott? Eller, är det samhällets konstruktion och uppbyggnad som skapar en förväntad bild av kvinnor som mer passiva, mindre aggressiva och mer empatiska, vilket därav inte överensstämmer med bilden av den idealiska gärningsmannen? Om så var fallet, skulle samhällets bild av kvinnor som mindre brottsbenägna kunna leda till att färre kvinnor misstänkliggörs av samhället, vilket i sin tur leder till att färre kvinnor hamnar i rättssystemet? Skulle denna växelverkan mellan rätt och samhälle kunna vara en av orsakerna till att endast 19 % av de brottsmisstänka individerna, år 2013, var kvinnor? Man kan även vidare ifrågasätta om det finns ett mörkertal vad beträffar kvinnlig kriminalitet i Sverige?

Det finns många frågor rörande kvinnlig kriminalitet men få tydliga svar är givna, vilket visar på en problematik och kunskapslucka inom den kriminologiska forskningen. Än idag, 2014 utförs få studier som berör kvinnlig brottslighet, och dessa studier berör sällan hur kvinnor framställs av domstolar i domar, en framställning som vi föreställer oss reproducerar normer och uppfattningar om kvinnors brottsbenägenhet ut till samhället. En ökad forskning i ämnet skulle kunna skapa en större kunskap och belysa eventuella skillnader mellan hur vi idag ser på kvinnlig brottslighet i jämförelse till manlig brottslighet, samt skapa en större förståelse för kvinnlig kriminalitet². En problematik som kan tänkas bli aktuell genom detta bortfall av forskning är att samhället och rättssystemet möjligtvis kan tänkas skapa och upprätthålla en förutfattad bild av kvinnor vilket även kan tänkas införliva en förväntan på kvinnors agerande som i själva verket kanske inte till fullo överensstämmer med den sociala verkligheten. Vi kan även finna andra problem med att endast belysa män och mäns kriminalitet i den kriminologiska forskningen. En problematik kan tänkas vara att bilden som framkommer då man endast bedriver forskning där mannen är objekt ger en skev förklaring till hur kriminaliteten ser ut i samhället, som består av både kvinnor och män. Därtill kommer problem med att inte kunna arbeta

¹ Brå, *Personer misstänkta för brott, Slutlig statistik för 2013*

² Wiklund 1990:7

med den kriminalitet som faktiskt existerar, kvinnor utgör halva befolkningen och att då inte låta kvinnor vara forskningsobjekt, eller såsom är fallet i flertalet studier, helt osynliggöra kvinnor som grupp, gör det omöjligt att arbeta både preventivt och reparativt rörande kvinnors kriminalitet.

Vidare skulle denna bild av kvinnor som icke tydliga brottsaktörer kunna tänkas påverka framställningen och uppfattningen av kvinnor i samhället och även hur kvinnor bemöts i domstol. Objektivitetskravet³ som tydliggör att alla ska beaktas lika inför lagen, oavsett exempelvis kön, etnicitet och religion är grunden i Sveriges rättsäkerhet, därav är forskning rörande kvinnlig och manlig kriminalitet av intresse för att bibehålla samtliga individers rättssäkerhet. Vi anser att objektivitetsaspekten inom domstolens maktutövning bör tas på allvar, undersökas och även ifrågasättas för att stärka Sveriges rättssäkerhet.

I denna uppsats menar vi det är möjligt att med hjälp av textanalys av domar från en Tingsrätt undersöka hur domstolar ser på åtalade kvinnor, samt om denna syn kan motiveras och förklaras utifrån tankar och idéer som går att återfinna i kriminologiska teorier. Genom detta kommer vi förhoppningsvis kunna undersöka om domstolens motiveringar i domskälen rörande åtalade kvinnor kan anses vara påverkade av tankesätt som går att finna i kriminologiska teorier och uppfattningar av kvinnor, vilket i sådana fall möjligtvis skulle anses ha en inverkan på domstolens objektivitet.

1.2 Syfte

Med stöd i regeringsformen 1.9, den så kallade objektivitetsprincipen, och i Diskrimineringslagen (DL) 1 kap⁴ tydliggörs allas likhet inför lagen och vikten av att objektivitet ska råda genom hela rättsprocessen, samt att diskriminering på grund av exempelvis kön inte får förekomma då ändamålet med DL 1 kap. är att motverka diskriminering och på andra sätt främja allas lika rättigheter och möjligheter. Domstolars uppgift är att utgöra stommen i det svenska rättsväsendet. Deras maktutövande är självständigt och oberoende i förhållande till regeringen, riksdagen och andra myndigheter i Sverige. Deras skyldighet är att agera opartiskt och objektivt för att uppnå den enskilda individens rättsäkerhet och trygghet inför lagen⁵. En avsikt med uppsatsen är att undersöka hur objektivitetsprincipen fungerar, och hur åtalade kvinnor beskrivs av domstolen i domar. Vi är även intresserade av att undersöka varför kvinnor kan tänkas illustreras på detta vis genom att ta hjälp av kriminologiska teorier och använda dessa som förklaringsmodeller.

Vi anser att kriminologiska teorier tidigare delvis har fungerat likt förklaringsmallar över kvinnlig kriminalitet där kriminella kvinnor ofta beskrivits vara "elaka" och "galna" i jämförelse till de

³ Regeringsformen 1:9

⁴ Lag 2008:567 1:1

⁵ <http://www.lundstingsratt.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar>

“vanliga” och “friska” kvinnorna vilket delvis har ”ursäktat” deras avvikande handlingar⁶. Uppsatsens intresse ligger därför i att undersöka hur domstolar i modern tid beskriver och motiverar åtalade kvinnor och deras handlande samt om vi möjligtvis kan använda kriminologiska teorier likt en förklaringsmodell för att förklara varför denna framställning ser ut som den gör.

Med bakgrund av de framställningar och beskrivningar av kriminella kvinnor som vi innan arbetets gång tagit del av via exempelvis litterära källor så har vi fått uppfattningen att kvinnor ofta stämplas och beskrivs som “de andra” och som de “avvikande förbrytarna” i förhållande till män som ofta förklaras vara de “normala” och “traditionella förbrytarna”⁷. Denna bild tycker vi oss ofta se i mediala framställningar av kriminalitet. Efter att ha tagit del av många domar tycker vi oss också se en tendens av ett “ursäktande” av den kvinnliga kriminaliteten och intresset ligger därmed i att undersöka om dessa motiveringar av kvinnors handlande i domar möjligtvis kan tänkas vara påverkade av den klassiska bilden av kvinnor som återfinns i olika kriminologiska teorier.

Med bakgrund av detta är syftet med uppsatsen att undersöka hur framställningen av åtalade kvinnor ser ut i domar, samt om dessa framställningar skulle kunna förklaras utifrån kriminologiska teorier som berör kvinnors kriminalitet. En annan avsikt är även att genom analys diskutera huruvida synen på kvinnor i domar möjligtvis kan tänkas sända ut uppfattningar och verkningar till samhället gällande vilka egenskaper som är signifikanta med det kvinnliga könet. Detta skulle i sådana fall kunna visa hur domstolens agerande inverkar på olika samhällsförhållanden och därmed skulle uppsatsens rättssociologiska relevans kunna synliggöras. Vi kommer med andra ord att försöka se på de verkningar som sker *från* rätten och *ut* i samhället⁸. Rätten sänder enligt Mathiesen ut åsyftade verkningar till samhället, och även icke åsyftade verkningar genom sin egen maktposition i samhället⁹. Vi vill i denna uppsats genom analys diskutera om rätten möjligtvis kan tänkas sända ut sådana verkningar till samhället genom deras framställning av åtalade kvinnor, och om så är fallet även diskutera kring vilken typ av verkan detta kan vara och hur den kan te sig.

1.3 Frågeställningar

Med bakgrund av vår angivna problematisering av ämnesområdet väcktes vårt intresse för hur åtalade kvinnor, och kvinnors handlande beskrivs av rätten, vi är även intresserade av att få svar på om kriminologiska teorier kan tänkas ligga till grund för de beskrivningarna och på vilket sätt de i så fall återspeglas i domarna. Vår uppsats ämnar med andra ord att undersöka hur åtalade kvinnor beskrivs i

⁶ Wetterqvist, Kordon 2006:8

⁷ Brå 1999:15 s.13

⁸ Mathiesen 2010:29

⁹ Ibid s.67

rätten och om det finns några kriminologiska teorier som enligt oss fortfarande kan anses ha bärighet i domstolars domar.

1.4 Disposition

I kapitlet för den inledande delen redogör vi problemformulering, syfte och frågeställningar. I syftet redogörs den rättssociologiska relevansen för arbetet. I det andra kapitlet synliggörs metodvalet som är en kvalitativ textanalys, i kapitlet redogörs även det hermeneutiska perspektivet och den socialkonstruktionistiska tanken. I det tredje kapitlet redogörs vårt genomförande av arbetet där avgränsningar och urval beskrivs, samt hur vi samlat in det empiriska materialet. Samma kapitel fortsätter med att visa på uppsatsens validitet, reliabilitet samt etiska överväganden. I det fjärde kapitlet ges en historisk överblick över forskning rörande kvinnlig kriminalitet, samt hur detta forskningsområde ser ut idag. Därefter tar vi i nästa kapitel upp den teoretiska kontexten där vi synliggör hur avvikande kvinnor beskrivs av i huvudsak sex olika teoretiska perspektiv. I kapitel sex redogörs vår analys av i huvudsak fem domar där kvinnor står åtalade. Detta kapitel avslutas med en diskussion om rättens möjliga åsyftade och icke åsyftade verkningar ut till samhället. I det avslutande kapitlet görs en sammanställning av vår analys samt avslutande reflektioner. I samma kapitel ryms även tankar rörande fortsatt forskning inom det valda ämnesområdet. Därefter följer en referenslista och de bilagor som legat till grund för arbetet. I bilagorna sammanfattas de domar som behandlats i studien och som vidare bidrar till en fördjupad förståelse för arbetets analys.

2 Metod

2.1 Läran om läsning och tolkning; textanalys med hermeneutik som arttolkningsstrategi

Bergström och Boréus menar att en person måste studera språket för att kunna komma till insikt och förståelse för andra individers sätt att handla och tänka på. Detta då språket är att anses som den yttersta gränssättaren för handling och tanke. Eftersom *text* är ett av de tillvägagångssätt som vi dagligen använder oss av för att uttrycka språk på, så är den skrivna texten något som ofta borde, och måste studeras för att kunna finna en förståelse för olika samhälleliga fenomen¹⁰. En skriven text är ett resultat av att en eller flera personer vill förmedla en viss typ av information till någon annan, dessa texter resulterar i att en annan person läser texten och reflekterar över den, vilket i sin tur påverkar läsaren i dennes agerande och förståelse av samhället¹¹. Metodinriktningen vi valt att använda oss av för att kunna besvara våra frågeställningar är således textanalys. Enligt Bergström och Boréus är det viktigt att förstå att den skrivna texten på olika sätt relaterar till människor och även till olika grupper av människor. En text kan spegla, ifrågasätta eller reproducera olika föreställningar som människan hyser, dessa föreställningar kan i sin tur både vara medvetna och omedvetna. Det är på detta sätt som en text blir samhällsvetenskapligt intressant¹².

I textanalysen av domar kommer vi använda oss av den hermeneutiska arttolkningsstrategin som går ut på att vi som forskare kommer försöka att tolka och få fram textens mening utifrån det perspektiv som upphovsmannen till texten har haft. Vi lägger därmed ett fokus på den sociala kontext vi hämtat texterna från, vilket i detta fall är från Tingsrätten¹³.

För att kunna förstå en text så menar Alvesson och Sköldberg att "meningen hos en del endast kan förstås om den sätts i samband med helheten"¹⁴. Försättningsvis kan således helheten endast förstås genom dess ihopsatta delar, detta bildar den *hermeneutiska cirkeln* där helheten endast kan förstås ur delarna och delarna kan i sin tur endast förstås utifrån helheten¹⁵. En del tagen ur en text måste med andra ord studeras och tolkas inom ett större sammanhang för att kunna bidra med en förståelse. I denna studie kommer vi därför inta ett hermeneutiskt perspektiv då vi vill försöka undersöka och tolka texter och leta efter ett samband mellan hur argumentationer i domar eventuellt kan kopplas samman med kriminologiska teorier om kvinnors brottslighet och egenskaper. En sådan eventuell sammankoppling kan endast ske om vi intar ett hermeneutiskt synsätt då vi ser till textens olika delar som tillsammans skapar dess helhet.

¹⁰ Bergström, Boréus 2013:17

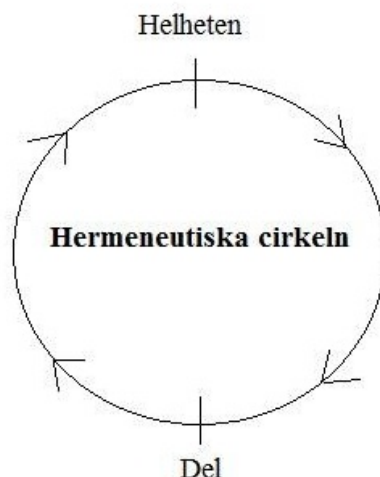
¹¹ Ibid s.17

¹² Ibid s.20

¹³ Bryman 2012:507

¹⁴ Alvesson, Sköldberg 2009:193

¹⁵ Ibid s.193

Hans-Georg Gadamer, hermeneutiker och filosof, understryker att varje mottagare och varje läsare närmar sig en text med en slags förförståelse eller fördomar. Detta påstående måste man som forskare ta i beaktande inför läsandet av en text, dock är det omöjligt att kunna tolka en text utan en viss förförståelse. De förförståelser Gadamer här talar om kan komma från våra individuella uppfattningar och upplevelser från världen, vår utbildning, det sociala sammanhang vi rör oss i och genom våra kunskaper om textgenren. Samtliga av dessa faktorer påverkar hur vi förstår en text. Det är helt omöjligt att som uttolkare av en text helt bortse från sig själv som en samhällsvarelse, det handlar här om att i så stor mån som möjligt se till vad som ligger utanför texten och utanför tolkaren av texten¹⁶.

2.2 Kvalitativ textanalys

Vi kommer, när vi försöker förstå och undersöker materialet, använda oss av ett processtänkande där vi sätter in texten i en teoretisk referensram för att på det sättet försöka förstå dess innehåll¹⁷. Detta ovan beskrivna arbetssätt är textanalys¹⁸ vilket består av följande steg; *problemformulering*, *genomgång utav texten*, *urvalsmetoder* och *tolkning och analys*¹⁹. I enlighet med Alvesson och Sköldbergs tankar om den hermeneutiska cirkeln där en del måste förstås ur sitt större bakomliggande sammanhang och den miljö texten är tagen från²⁰, så menar May att det är omöjligt att förstå innebörden av ett dokument om man inte är medveten om vilken specifik genre dokumentet har tagits

¹⁶ Bergström, Boréus 2013:31

¹⁷ May 2010:229

¹⁸ Även omnämnt som innehållsanalys

¹⁹ May 2010:229

²⁰ Alvesson, Sköldberg 2009:193

från. Som forskare måste man vara medveten om att beroende på dokumentets härkomst så leder denna kunskap till vilken typ av tolkning av materialet som sedan utförs²¹.

Vi kommer i uppsatsen använda oss utav metoden *kvalitativ textanalys*, eftersom den kvalitativa textanalysen syftar till att undersöka en text utan att någonting mäts eller räknas så som i den kvantitativa textanalysen där fokus ligger vid att mäta eller räkna förekomsten av vissa företeelser i en text²². Enligt May bygger en kvalitativ innehållsanalys/textanalys på ett processtänkande där man ser texten som ska analyseras ur den sociala kontext materialet är hämtat ifrån²³. Vi är här intresserade av att undersöka eventuella mönster och föreställningar i texten som möjligtvis kan ge oss en bild som avspeglar verkligheten²⁴. Genom att studera och analysera relationer mellan det skrivna språket och samhällsfenomen kan vi belysa konstruktioner som skapar och upprätthåller maktstrukturer och normer i samhället. I vårt material, som består av texter från domar passar Alvessons och Sköldbergs uttalande bra in när de menar att ett språkval kan vara både konstruerat och konstruerande²⁵.

Vi önskar med denna studie illustrera hur man kan förstå rättens beskrivning av åtalade kvinnor, och med bakgrund av detta har vi valt att göra en fördjupad textanalysanalys av i huvudsak fem domar utifrån de 30 ursprungligt valda domarna, ytterligare 17 domar återkopplas sedan till de huvudsakliga fem domarna i analysen. De resterande åtta domarna berörs inte i vår textanalys då de inte står i förhållande till arbetets syfte. Vår uppgift kommer genom textanalysen vara att göra en symbolisk läsning av domarna, och genom denna tillskansning av information försöka förstå den kontext i vilket texten skrevs. Vi vill med andra ord undersöka eventuella nyanser av samhällsfenomen i domar. Vikten i uppsatsen är med andra ord inte att fastställa en stor mängd data som uppvisar konsekvens och se till *hur många gånger* någonting sägs/skrivs, utan fokus ligger på *hur* någonting uttalas²⁶. Vad som är av intresse i den textanalytiska processen är för oss att välja ut de delar i materialet som är av relevans för analysen och av dessa delar sedan undersöka om vi kan finna sekvenser, tendenser, mönster och strukturer som sedan kan förklaras med hjälp utav kriminologiska teorier²⁷. Denna typ av metod är på ett sätt väldigt flexibel i sin utformning och det finns inga specifika ramar att hålla sig inom, någonting som vi betraktar som en fördel då vi kan undersöka hur den sociala verkligheten reproduceras i text utan att följa ett strikt "mönster" där exempelvis räkning av ord ingår²⁸.

²¹ May 2010:232

²² Bergström, Boréus 2012:50

²³ May 2010:232

²⁴ Alvesson, Sköldberg 2009:462

²⁵ Ibid s.465

²⁶ Ibid s.80

²⁷ May 2010:232

²⁸ May 2010:232

2.3 Verkligheten är socialt konstruerad

Socialkonstruktionismen är en ontologisk inriktning inom konstruktionismen som fokuserar på hur verkligheten kontinuerligt konstrueras av sociala aktörer²⁹. Med bakgrund av detta anser vi att samhällets föreställningar av kvinnors brottsbenägenhet är en produkt av individens och myndighetens aktiva roll som konstruktörer av den sociala verkligheten. Socialkonstruktionismens syfte är att först belysa det som uppfattas vara "självklart" för att sedan genom analys ifrågasätta denna självklarhet. Nästa steg är att visa att denna självklarhet inte nödvändigtvis är oundviklig och förbestämd av tingens natur. Därefter kan det socialkonstruktionistiska synsättet visa på att den rådande verkligheten kan vara problematisk och att en förändring är till fördel³⁰.

Sambandet mellan uppfattningen av kvinnors brottsbenägenhet överensstämmer med socialkonstruktionismens tanke om att något anses vara det "självklara" och som en "sanning" som inte vanligtvis ifrågasätts. Motiveringen att använda ett socialkonstruktionistiskt synsätt i denna uppsats är att vidare analysera och ifrågasätta denna givna "självklarhet" som beskriver kvinnors brottslighet.

²⁹ Bryman 2012:37

³⁰ Alvesson, Sköldberg 2009:83

3 Genomförandet

3.1 Avgränsningar, urval och insamling av empiriskt material

Vi valde att samla in uppsatsens material från Lunds Tingsrätt. Valet grundade sig i att det var detta material som var mest lättillgängligt och därmed blir detta val ett bekvämlighetsurval³¹. Detta urval lämpade sig även väl då syftet med studien var att undersöka hur kvinnor framställs i domars domskäl från *en* Tingsrätt. Tanken var från början att även hämta domar från Malmö Tingsrätt men eftersom vi fann tillräckligt många domar som behandlade åtalade kvinnor vid Lunds Tingsrätt uppnåddes en teoretisk mättnad och därav uteslöts domar från Malmö Tingsrätt.

Vi valde att använda oss av Infotorgs databas³² för att finna domar från Lunds Tingsrätt. Eftersom frågeställningarna syftar till att undersöka framställningen av åtalade kvinnor i domskäl från år 2014 valde vi att avgränsa vår sökning till detta år. Datumet då uppsatsen påbörjades var den 19 mars, 2014 och därmed valde vi att söka domar från detta datum och bakåt i tiden. Med start från detta datum plockade vi ut de 20 senast publicerade domarna där kvinnor var åtalade. Det kvinnliga urvalet baserades endast på den kronologiska tidsordningen då domen publicerades och inte med bakgrund av brottets karaktär. Med bakgrund av detta omfattar domarna tidsperioden januari, februari och mars månad, 2014. På grund av detta ämnar studien undersöka hur kvinnor framställs i utvalda domars domskäl i modern tid, år 2014 vid *en* Tingsrätt i Sverige.

Vi valde att använda 20 domar som berör kvinnliga åtalade eftersom vi anser att mängden material är tillräckligt stort för att kunna uppnå uppsatsens syfte och besvara dess frågeställningar. Av de domar som vid sökningen framkom valdes de domar bort där domskäl saknades eftersom uppsatsens intresse är att genom textanalys analysera domskälens argumentationer och beskrivningar av åtalade kvinnor. För att kunna studera hur kvinnor framställs i domskäl valde vi även att studera tio domar där män var åtalade för liknande brottstyper som kvinnorna. Detta med syfte att undersöka hur kvinnor i domskäl framställs i förhållande till männen då de begått likartade handlingar. Då syftet med uppsatsen är att studera motiveringar i domskäl där kvinnor står åtalade krävdes inte ett lika stort urval av domskäl där män var åtalade.

Vi kontaktade Lunds Tingsrätt och begärde ut dessa domar. Alla domar, såvida de inte är skyddade av sekretess, omfattas av offentlighetsprincipen vilket gör att alla har rätt att ta del av dessa dokument då de är allmänna handlingar³³.

³¹ Bryman 2012:194

³² www.infotorg.se

³³ www.regeringen.se

3.2 Uppsatsens validitet, reliabilitet och etiska överväganden

För att uppnå validitet av ett arbete krävs det att forskaren i sin studie mäter det han eller hon har för avsikt att mäta³⁴. I studien uppfylls validitetsprincipen då vi anpassat och avgränsat materialinsamlingen och arbetets tillvägagångssätt så att studien ger möjlighet att besvara studiens frågeställningar.

Reliabilitet inom kvalitativ forskning går aldrig att till fullo nå eftersom analys är den huvudsakliga metoden för att besvara frågeställningarna. Forskaren är vid denna metod med och skapar det slutgiltiga resultatet genom sin egen förståelse, sina föreställningar och analysförmåga vilket gör att studien inte fullt ut kan replikeras och nå samma slutsatser av utomstående forskare. Förutsättningen för att någon utomstående forskare skulle nå exakt samma slutsatser som oss i denna uppsats vid en upprepning av studien inser vi är liten eftersom vi som individer själva har en avgörande roll i vad som läggs vikt vid och i vad som läggs fram som slutsatser. Genom detta kan varken vi eller utomstående forskare uppträda helt objektivt inför ett kvalitativt forskningsobjekt. En utomstående kvalitativ forskare skulle behöva kliva in i samma sociala roll som vi just nu befinner oss i för att nå ett liknande resultat i textanalysen av domarna som legat till grund för studien. Detta är något som till fullo är omöjligt att uppnå. Med bakgrund av detta finns svårigheter att nå en extern reliabilitet i denna uppsats samt vid liknande kvalitativa forskningsmetoder³⁵. Ett kvalitativt forskningsresultat bör därav alltid beaktas med viss försiktighet, och med bakgrund av detta även slutsatserna i denna studie.

Denna studie kan dock anses uppnå en intern reliabilitet då vi, i rollen som forskare tillsammans kommer att komma överens om hur materialet ska tolkas och vilka faktorer vi ska fokusera på. Genom detta samarbete och samförstånd rörande materialet hoppas vi kunna nå en hög intern reliabilitet³⁶. Genom detta finns även en förhoppning om att nå en hög intrasubjektivitet som betyder att vi som forskare skulle få samma resultat vid samma sort analys av samma domar vid en annan tidpunkt³⁷. Genom att vi uppnår validitetsprincipen samt den interna reliabiliteten uppnås även vetenskapskravet för studien.

Vi har i analysen valt att inte benämna inblandade parter vid namn då detta inte påverkar, eller är av intresse för uppsatsens innehåll. Uppsatsens intresse ligger inte i att analysera de åtalade individerna utan att analysera hur *domstolen* framställer dessa individer. Målnummer för rättsfallen återfinns bland

³⁴ Bryman 2012:352

³⁵ Ibid s.252

³⁶ Bryman 2012:352

³⁷ Bergström, Boréus 2012:43

annat i källförteckningen, dock anser vi inte att detta medför skada³⁸ för de inblandade i rättsfallen och i tillägg är även rättsfallen offentliga dokument som alla kan begära ut.

³⁸ Ryen 2004:157

4 Historisk överblick

4.1 Kvinnlig kriminalitet genom historien

Syftet med denna historiska överblick är att visa på hur forskning rörande kvinnlig kriminalitet har sett ut genom historien samt att lyfta fram några av de huvudtankar som återfinns i teorierna där kvinnor berörs. Med bakgrund av detta kommer kapitlet tydliggöra utvecklingen av hur man genom åren har sett på kriminella kvinnor och även visa på hur man genom teorier förklarat kvinnors avvikande handlingar. Tanken är även att denna del ska visa på att forskning rörande kvinnors kriminalitet är fortsatt försummad i förhållande till forskning rörande den idealiska och manliga gärningsmannen.

4.1.1 Kvinnor i kriminalstatistiken

Under de senaste decennierna har statistiken över kvinnors kriminalitet ökat markant men trots detta står kvinnor för en mycket liten del av den sammanlagda brottsstatistiken i Sverige. Den kvinnliga kriminaliteten förklaras också vara ett eftersatt forskningsområde³⁹. Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) har antalet misstänkta kvinnor under perioden 1975-1995 fördubblats men denna ökning är ändå avsevärt lägre än den totala andelen misstänka män⁴⁰. Under samma tidsperiod beräknades var sjätte person som var misstänkt för brott vara en kvinna⁴¹. Enligt en rapport från Brå som publicerades år 2013 är kvinnor fortsatt underrepresenterade i brottsstatistiken, eftersom de endast står för 19 % av de misstänka. Detta är en siffra som varit relativt oförändrad under de senaste åren⁴².

Kvinnlig kriminalitet har alltid definierats som ett "undantag" och kvinnor har identifierats som "något annat" än mannen. Idag finns det tydliga restriktioner och tankar kring vad som är kvinnligt och manligt som även tyder på en skillnad i brottsbenägenhet mellan könen. Ett brottsligt beteende hos män står inte i stark motsättning till egenskaper som beskrivs vara manliga utan kan till och med fungera förstärkande för den manliga identiteten. Ett brottsligt agerande hos kvinnor går dock starkt emot de normer som utgör den kvinnliga identiteten. Exempel på de egenskaper som idag förväntas av kvinnor är att de ska vara mindre aggressiva och maktlystna, mer passiva, ha större respekt för normer och lagar, vara mer empatiska och ansvarsställande samt mindre initiativrika än männen. Detta leder i sin tur till kvinnor inte ses som den ideala gärningsmannen⁴³. Män erhåller däremot givna egenskaper och förväntningar på sitt beteende som gör att de lättare passar in i beskrivningen av en brottsling.

³⁹ Brå Rapport 1999:15 s.7

⁴⁰ Ibid s.27

⁴¹ Ibid s.21

⁴² Brå, *Personer misstänkta för brott, Slutlig statistik för 2013*

⁴³ Brå Rapport 1999:15 s.7

4.1.2 Atavister och biologiska faktorer

Tankar rörande att kvinnors brottslighet är "något annat" än männens avvikande handlingar återfinns redan i Lombrosos tidiga forskning om kriminalitet. I dessa studier undersökte Lombroso de avvikande individernas kroppsmått och psykiska välmående. Genom dessa studier som delvis utfördes tillsammans med Ferrero som utmynnade i en publikation⁴⁴ år 1893 beskriver de den kriminella som en atavist som är en varelse mellan en gorilla och den civiliserade människan. En atavist begår brott på grund av de primitiva impulser som naturen givit honom. Dessa impulser är något som kvinnor inte förklaras besitta. Författarna beskriver att kriminella kvinnor har skallar som mer liknar män eller djur till måtten och att de saknar den normala hjärnkapacitet som förväntas av "vanliga" kvinnor. I och med detta beskrivs kriminella kvinnor vara förklädda män. Dessa kvinnliga atavister förklarades dock vara väldigt sällsynta⁴⁵.

4.1.3 Aggressivitet, hämnd och könets förbestämda egenskaper

Trots att många efterföljande teoretiker ställer sig kritiska till Lombrosos teorier gällande biologiska faktorer av kriminalitet blev många inspirerade av hans forskning. Freud är en teoretiker hos vilken vi kan finna liknande tankar som hos Lombroso, där kvinnor mäts mot den normativa standarden som förklaras vara män. Lombrosos tankar om män som ett referensobjekt har levt kvar i den kriminologiska litteraturen ända in på 1970-talet då Freud utvecklade sina teorier⁴⁶. Freud skapade sina teorier med utgångspunkt i att kvinnor biologiskt sett är skapta på ett annat sätt än männen vilket ger könen olika egenskaper. På grund av detta är kvinnors förbestämda egenskaper att föda barn och ta hand om familjen, inte att begå brott. Freud fastställer även att män är mer utåtagerande i sin aggressivitet medan kvinnor är mer tystlåtna. Trots detta förklaras kvinnor vara mer hämndlystna än män. Förklaringen till detta menar Freud vara att kvinnor förlorat sin penis som ett straff och därmed har kvinnor blivit traumatiserad och utvecklat en känsla av avundsjuka och hämndlystenhet gentemot män⁴⁷.

4.1.4 Evolutionen och de fyra begären

En annan teoretiker som anammade Lombrosos teorier var Thomas som fann förklaringar för kvinnors kriminalitet i evolutionen där män blivit mer utvecklad än kvinnor vilket gör män mer lämpad att

⁴⁴ Lombroso, Ferrero, *Den kvinnliga brottslingen*, 1893

⁴⁵ Wiklund 1990:12

⁴⁶ Ibid s.13

⁴⁷ http://www.sagepub.com/upm-data/57235_Schram_Chapter_11_crx.pdf

utföra avvikande handlingar⁴⁸. Thomas utformade även fyra olika begär som han menar att alla människor har inom sig som även påverkar en individs kriminella karriär. Dessa var: *ett begär för nya upplevelser, ett begär för säkerhet, ett begär för gensvar från andra* samt *ett begär för ett personligt erkännande från andra*⁴⁹. Thomas menade att det främst var *begäret för nya upplevelser* och *begäret för ett gensvar från andra* som bidrar till att individer väljer att begå kriminella handlingar. Dessa begär förklarades även vara starkare hos män än hos kvinnor men Thomas använde denna teori som förklaringsmodell till kvinnlig prostitution. Han ansåg att grunden till dessa handlingar låg i att kvinnor följde sitt begär att nå en ny upplevelse och för att få ett gensvar från andra i form av nya sexuella kontakter.

4.1.5 Kvinnors kriminalitet- ett fortsatt "undantag"

Vidare har många teoretiker tagit avstånd från Lombrosos radikala tankar om kvinnlig kriminalitet där kvinnor mer eller mindre ses som djur. Dock har tankarna kring kvinnlig kriminalitet som "ett undantag" levt kvar under historien. Kritik kan riktas mot valet att använda Lombrosos teorier i denna studie eftersom de beskrivs vara väldigt radikala och kritiserade. Vi finner dock i enlighet med Heidensohn och Klein att dessa teoretiska tankar om kvinnor som "undantag" kan hjälpa oss skapa en förståelse för de myter och föreställningar av kvinnor som sedan utvecklats och varit en del av den grund som lett fram till den bild samhället idag har av kriminella kvinnor⁵⁰. Därav finner vi det rimligt att synliggöra denna kritiserade teoretikers tankar i studien.

I vidare forskning rörande kriminalitet har man helt bortsett ifrån kvinnor när man skapat några av de stora klassiska kriminologiska teorierna. Ett exempel på detta är att Travis Hirschi i sin forskning valde att helt utesluta kvinnor som forskningsobjekt i utvecklingen av sociala band teorin⁵¹. Genom historien är detta ett återkommande fenomen inom forskningen då man valt att bortse från kvinnor som kriminella aktörer. Detta har medfört att det än idag ges lite utrymme för forskning gällande kvinnlig kriminalitet och det är väldigt ovanligt att manliga forskare intresserar sig för det andra könets brottsbenägenhet.

4.1.6 Synen på kvinnors brottslighet under kvinnorörelsens utveckling

Under kvinnorörelsens utveckling började forskningen kring kvinnlig kriminalitet uppmärksammas allt mer och då främst av kvinnliga kriminologer. En av de mest omtalade kvinnliga teoretikerna under

⁴⁸ Heidensohn 1994:115

⁴⁹ http://www.sagepub.com/upm-data/57235_Schram_Chapter_11_crx.pdf

⁵⁰ Heidensohn 1994:147

⁵¹ Lander, Pettersson, Tiby 2003:9

denna period var Freda Adler som år 1975 gav ut boken; *Sisters in crime-The rise of the new female criminal*⁵². I boken förutspådde Adler en snabb och drastisk utveckling av kvinnlig kriminalitet till följd av den pågående kvinnliga frigörelsen. Hennes hypotes var att kriminalstatistiken gällande kvinnlig kriminalitet skulle skjuta i höjden eftersom kvinnor nu fick allt större tillgång till fält som tidigare dominerats av män. Tidigare var kvinnor tvungna att söka sin status genom sina män men i och med att kvinnor nu fick allt större möjlighet att söka sig utanför hemmet kunde de på egen hand börja söka sin egen status. Med bakgrund av detta förändrades kvinnans roll i familjen, på arbetsplatsen och i den sociala sektorn, vilket Adler menade skulle leda till att fler kvinnor även började utföra brottsliga handlingar då de fick tillgång till nya fält som lämpade sig väl för ett kriminellt beteende. De brott som skulle öka mest trodde Adler skulle vara "typiskt manliga" brott, såsom ekonomisk brottslighet, rån, mord och andra våldsbrott eftersom kvinnor nu skulle börja ta över de tidigare mansdominerande fälten⁵³. I och med detta synsätt tog Adler tydligt avstånd till tidigare forskare som hävdade att skillnaden i kriminalitet mellan könen kunde förklaras med hjälp av dess patologiska natur. Hon menade istället att forskning bör riktas mot hur den sociala och ekonomiska tillväxten för kvinnor påverkar deras handlande. Trots att 39 år har gått sedan hennes omtalade bok publicerades har kriminologisk forskning fortfarande inte kunnat visa på en så stor ökning av kvinnlig kriminalitet som Adler förutspådde⁵⁴.

En annan kvinnlig teoretiker som hade liknande tankar som Adler var Rita Simon som publicerade sin bok; *Women and Crime* år 1975⁵⁵. Likt Adler menade Simon att det är möjligheterna till brott som avgör om kvinnor blir kriminella eller inte. I och med kvinnornas frigörelse blir allt fler fält tillgängliga för kvinnor och då ges även fler tillfällen för kvinnor att begå brottsliga gärningar⁵⁶. Simon menar att det i grunden inte finns någon skillnad i brottsbenägenheten mellan könen utan det är snarare möjligheten och tillgången till fält som gör kriminalstatistiken gällande kön ojämlik.

Trots dessa omtalade kvinnliga teoretiker fokuserade forskningen gällande kvinnlig kriminalitet under denna period fortfarande mest på offeraspekten av kvinnor och då främst i samband med männens våld mot kvinnor. Forskningen av kvinnor som gärningsmän blev därför fortsatt försummad⁵⁷.

⁵² Adler, Mueller, Laufer 2001:48

⁵³ Williams III, McShane 2010:191

⁵⁴ Wiklund 1990:15

⁵⁵ Ibid s.15

⁵⁶ Williams III, McShane 2010:191

⁵⁷ Wiklund 1990:14

4.1.7 Kvinnor- Lika brottsbenägna som män?

En teoretiker som ofta beskrivs vara grundaren av forskning kring kvinnlig brottslighet är Otto Pollak⁵⁸. Han är även en av de forskare som skiljer sig avsevärt från de traditionella tankarna som beskriver kriminella kvinnor som ett "undantag". Han menar att kvinnor är precis lika brottsbenägna som män, om inte mer⁵⁹. Med bakgrund av att kvinnor är uppväxta med att alltid agera i det fördolda, dölja sina sexuella drifter, sin menstruation samt att simulera falsk njutning vid sexakter har kvinnor utvecklats till sluga och hämndlystna personer. På grund av detta har kvinnor även lättare att dölja sin kriminalitet vilket Pollak menar har bidragit till att kvinnors kriminalitet är mer svårupptäckt än männens, vilket i sin tur leder till ett gigantiskt mörkertal gällande kvinnlig brottslighet⁶⁰. Han hävdar även att kvinnlig kriminalitet fortfarande är en väldigt utforskad forskningskategori där mer forskning krävs.

4.2 Ett försummat forskningsområde

Likt Pollak anser vi att betydligt mer forskning och utrymme måste ges till detta forskningsområde för att kunna hantera och förstå kvinnors brottslighet. Som forskningen historiskt sett har sett ut, där studierna mest har fokuserat på mannen som gärningsman bidrar detta inte bara till en försummelse av kvinnlig kriminalitet utan också till en felaktig bild av den sammantagna kriminaliteten i Sverige. Vi har inte funnit forskning rörande hur kvinnor framställs i domar och vi tror oss finna orsaken i ovanstående förklaringar där kvinnor överlag försummas i samband med kriminologisk forskning. Med bakgrund av detta fann vi inte heller motsvarande studier utförda vid Lunds Tingsrätt.

⁵⁸ Kordon, Wetterquist 2006:13

⁵⁹ Heidensohn 1994:119

⁶⁰ Wiklund 1990:14

5 Teoretisk kontext

Likt kapitlet rörande vår historiska överblick kommer vi i detta avsnitt visa på hur kvinnor framställs inom olika kriminologiska teorier. I detta kapitel kommer vi dock välja ut fem olika teoretiker samt ett kriminologiskt begrepp rörande kvinnor, och gå djupare in på hur teorier och tankar tillhörande dessa beskriver kvinnor och deras avvikande handlingar. Med bakgrund av detta kommer den teoretiska kontexten visa på en mer teoretiskt förankrad bild av kriminella kvinnor. Vi har valt ut dessa teoretiker med bakgrund av att vi anser dem vara av intresse för det valda uppsatsämnet samt med förhoppningen att de kan hjälpa oss besvara frågeställningarna. Teorier vi i detta avsnitt valt att beröra täcker inte hela det teoretiska området inom kriminologin som berör hur avvikande kvinnor och deras handlande beskrivs och framställs. Genom att studera det valda ämnesområdet fann vi att de teorier vi nedan berör tillhör några av de teoretiska idéer och tankar som i störst utsträckning återkommer i de litterära källorna som legat till grund för detta arbete.

5.1 Det idealiska offret/gärningsmannen

Nils Christie har utvecklat en teori gällande det idealiska offret som han förklarar vara en typ av "offentlig status" som tillskrivs den individ eller grupp av individer som lättast får fullständig och legitim status som offer när de drabbats av ett brott⁶¹. Christie har även upprättat specifika egenskaper som specificerar det idealiska offret och även det icke-idealiska offret. Enligt dessa ska det idealiska offret vara svagt i förhållande till gärningsmannen. I denna kategori ryms exempelvis gamla, sjuka och unga individer. Det idealiska offret ska vid tillfället för brottet vara på en plats som denna inte kan klandras för att vara på, samt att individen ska vara upptagen med ett respektabelt projekt. Ett sådant projekt kan exempelvis vara att gå hem från skolan/arbetet eller att vara ute och gå med sin gamla släkting. Den idealiska gärningsmannen beskrivs även i teorin i förhållande till detta idealiska offer. Denna typ av gärningsman beskrivs vara stor och ond och tidigare okänd för offret⁶².

Genom Christies teorier framkommer det att de egenskaper som specificerar det idealiska offret hör samman med kvinnliga egenskaper medan egenskaper för en idealisk gärningsman bättre stämmer överens med manliga attribut. Christie benämner själv det idealiska offret som en "hon" i sin teoridiskurs medan den idealiska gärningsmannen beskrivs vara en stark, ond och okänd *man*. Christie förklarar i sin teori att det idealiska offret och den idealiska gärningsmannen är direkt beroende av varandra vilket medför att desto mer idealistiskt ett offer är, desto mer idealisk blir även gärningsmannen⁶³.

⁶¹ Åkerström, Sahlin 2010:47

⁶² Ibid s.48

⁶³ Ibid s.54

Genom denna teori finner vi att kvinnor i förhållande till män enligt Christie, har enklare att uppnå en legitim och fullständig status som ett idealiskt offer. Vidare kan följderna av denna kategorisering av kvinnor i studien vara av intresse för att analysera och tydliggöra om denna offentliga status som ett offer medför positiva eller negativa effekter för individen och även för samhället.

5.2 Sociala band teorin

Travis Hirschi utvecklade sin teori gällande sociala band med bakgrund av frågeställningen rörande varför de flesta individer i samhället väljer att *inte* begå brott⁶⁴. För att besvara denna frågeställning utvecklade Hirschi fyra olika sociala kontroller som han tillsammans menar skapar ett socialt band som bidrar till att individer inte begår kriminella handlingar⁶⁵. Desto starkare dessa sociala kontroller är, och därmed det sociala bandet, desto mindre är risken att individen i fråga blir kriminell. Hirschi benämner dessa fyra sociala kontroller som: *anknytning*, *åtagande*, *delaktighet* och *övertygelse*⁶⁶.

Anknytning avser de sociala anknytningar individen har med exempelvis familj, vänner och skola. *Åtagande* syftar till individens konformitet av samhällets normer som bland annat uppnås när individen gör sunda livsval och väljer ett hederligt arbete, eller då individen sköter sin skolgång med mål att nå universitetsstudier. *Delaktighet* avser individens engagemang i hederliga fritidsaktiviteter vilket skapar en stark social kontroll över individen om denna exempelvis involverar sig i föreningsliv. Andra exempel av *delaktighet* kan vara det engagemang individen visar på sin arbetsplats eller skola. Den sista sociala kontrollen, *Övertygelse*, avser enligt Hirschi individens egen syn på samhällsordningens legitimitet. Ett starkt socialt band kan skapas genom att individen visar respekt för auktoritära individer, ordningar samt att denna efterföljer Sveriges upprättade lagar och förordningar⁶⁷.

Hirschi förklarar att desto svagare dessa sociala kontroller blir, desto större blir risken att en kriminell handling sker. Denna sociala kontrollteori grundar sig också på tanken att de flesta individer skulle utföra kriminella handlingar om de hade möjligheten. Med bakgrund av detta krävs de sociala kontrollerna som tillsammans skapar ett starkt socialt band för att förhindra individen att få möjligheten till att begå ett brott⁶⁸.

Många kriminologiska teorier beskriver hur kvinnor utsätts för en större social kontroll av samhället och familjen i jämförelse med män. Grunden till detta återfinns i hur man väljer att uppfostra flickor i förhållande till pojkar. Ofta beskrivs målet för pojkars uppfostran vara en stark tävlingsinstinkt och en

⁶⁴ Williams III, McShane 2010:148

⁶⁵ Carrabine m.fl 2009:83

⁶⁶ Ibid s.83

⁶⁷ Ibid s.83

⁶⁸ Ibid s.84

fysisk och psykisk styrka som ska hjälpa pojkarna att nå en högt uppsatt, och välbetald arbetsposition i samhället. Målet för flickors uppfostran har i historien beskrivits vara egenskaper som lämpar sig väl för hushållsarbete och barnafödelse. Flickors plats i samhället var inom hemmets väggar där familjens välmående stod i fokus. Detta sätt att se på flickor och pojkars olika givna uppgifter kan skapa en större social kontroll gentemot flickorna då pojkarna får en större frihet att nå sina egna mål utanför hemmet. Detta ger även pojkar ett större tillträde till fält där brottsliga handlingar kan utföras. Teorin är av intresse för denna studie eftersom den kan tänkas skapa en förståelse för hur kvinnor beskrivs av domstolen samt även visa på bakomliggande orsaker till dessa beskrivningar.

5.3 Chivalry hypotheses

Pollaks huvudsakliga tanke var att alla individer som utför en kriminell handling vill utföra denna utan att bli upptäckt, dock är kvinnor mycket bättre utrustade än män för att just förbli oupptäckta. Pollak menar att kvinnor begår lika mycket brott som män, men är mycket duktigare på att dölja denna brottslighet⁶⁹. Genom biologiska förklaringsmodeller belyser Pollak hur kvinnor behandlas mildare i rättssystemet genom att agera manipulativt. Kvinnors manipulativa egenskaper härstammar ifrån att de, till skillnad från männen, alltid har fått agera i det fördolda exempelvis genom sin menstruation och på grund av deras sexuella drifter. Kvinnor kan till skillnad från män dölja sina sexuella upphetsningar, men samtidigt också simulera falsk njutning vid sexakter. Dessa egenskaper hos kvinnor har lett till att de har lättare för att ljuga och manipulera sin omgivning, vilket gör kvinnors kriminalitet mer svårupptäckt än männens⁷⁰.

I Pollaks teori om kvinnor som en manipulativ varelse bygger han på detta tankesätt med sin teori om att män uppför sig på ett ”ridderligt” sätt. *The chivalry hypothesis* menar att rättsväsendet, och i synnerhet polisen och domare yttrar ett ”ridderligt” synsätt mot kvinnor vilket betyder att män genom socialisering uppträder beskyddande mot det kvinnliga könet och därmed döms inte kvinnor lika ofta som män för brottsliga gärningar⁷¹. Dessa teoretiska tankar blir av intresse för studien då syftet är att se om tankar likt den om ”ridderlighet” kan återfinnas i domar där kvinnor står åtalade.

Ordet *chivalry* har sin historiska mening i att män ska uppträda som en gentleman mot kvinnor och beskydda dem. Ett klassiskt exempel på detta är mannen som rusar mot dörren för att öppna denna åt kvinnan. Detta ”ridderliga” uppträdande kan ha den inverkan på rätten att kvinnliga avvikare behandlas på ett annat sätt än männen i form utav lindrigare behandling från t.ex. polis och domare. Kvinnor kan behandlas fördelaktigt i rättsprocessen då män helt enkelt inte förväntas ”behandla

⁶⁹ Pollak 1950:11

⁷⁰ Ibid s.10

⁷¹ Ibid s.151

kvinnor på ett dåligt sätt”⁷². Kvinnor kan också använda den skicklighet som de utvecklat genom att dölja sin menstruation och att kunna simulera falsk njutning vid sexuella akter till att vilseleda män i en rättsprocess. Kvinnors sätt att här spela på sin slughet kan i förlängningen leda till ett vädjande hos männens ”ridderliga” sida och genom detta beteende döljs kvinnors kriminalitet. Dessa tankar tillhörande Pollak är av intresse i denna studie då vi ämnar undersöka hur kvinnor beskrivs av domstolen i domar. Kan det tänkas vara så att denna ”ridderlighet” och kvinnors slughet påverkar domstolens beskrivningar av åtalade kvinnor? Teorin om *chivalry* menar att om män slutade använda sig utav en beskyddande attityd mot kvinnor skulle vi få en ökning av kvinnliga brottsutövare och en statistik som pekar på en kraftig ökning av kvinnlig kriminalitet⁷³. Denna statistiska ökning skulle dock vara missvisande då kvinnlig kriminalitet hela tiden existerat, men detta i det fördolda och med hjälp utav mannens ”ridderliga” beteende.

5.4 Hegemonisk maskulinitet

Connell är en av de främsta teoretiker som intresserat sig för ett genusmaktsperspektiv av kriminalitet. Han menar att det finns olika typer av maskuliniteter, och med bakgrund av detta finns det även olika typer av makt. Connell förklarar även att denna makt kan te sig på olika sätt mellan könen, men också inom den manliga och den kvinnliga köns kategorin. En teoretiker som utfört studier tillsammans med Connell är Messerschmidt. Deras forskning har fokuserat mycket på begreppet *hegemonisk maskulinitet*. De använder detta begrepp för att referera till hur en grupp kan göra anspråk på och vidmakthålla en maktposition i samhället, vilket ofta tillskrivs männen⁷⁴. Den hegemoniska maskuliniteten förklaras dock inte vara en total makt, men denna maktposition vidmakthålls med hjälp av samhällets strukturer och uppbyggnad. De menar att den hegemoniska maskuliniteten upprätthålls genom bland annat massmedias framställning av könens olika egenskaper, i religiösa skrifter och utövande, samt av politikens struktur som skapar och upprätthåller en ojämlikhet mellan könen exempelvis genom att lönerna sätts efter om du är en man eller en kvinna⁷⁵. I och med att denna samhällsstruktur är föränderlig över tid, byter även den hegemoniska maskuliniteten skepnad. Något som är oföränderligt i detta avseende är dock att det är männen som besitter en maktposition i samhället, vilket gör kvinnor till det svagare könet och även till det mindre brottsbenägna könet. Denna hegemoniska maskulinitet blir av intresse då studien bland annat ämnar undersöka om åtalade kvinnor, av domstolar, kan tänkas beskrivas som den mindre troliga gärningsmannen.

⁷² Williams, McShane 2010:189

⁷³ Ibid s.189

⁷⁴ Lander, Pettersson, Tiby 2003:81

⁷⁵ Messerschmidt 1993:82

5.5 Kvinnobrottslighetens villkor

1984 gav Julio Ferrer ut sin bok vid namn; *Moderna myter och gamla brott* som innehåller en studie om kvinnobrottslighetens villkor. Ferrers forskning utgår från att kvinnor över lag är förståndigare och mer passiva än män och att de i jämförelse med männen inte tar lika stort initiativ till brottsliga handlingar. I boken kombinerar Ferrer resultat från egna deltagande observationer med gamla historiska skrifter från bland annat häxprocessen för att belysa en större bild av kvinnlig kriminalitet som även sträcker sig över århundraden. Andra forskare har varit väldigt kritiska till Ferrers teorier och många feminister har genom åren avfärdat den med bakgrund av studiens sociobiologiska koppling.

Genom sina observationer av bland annat lekande barn har Ferrer upprättat fem olika komponenter av manlighet som han anser ger en förklaring varför pojkar begår brott oftare och "bättre" än flickor⁷⁶. Redan i en tidig ålder kan man tyda dessa komponenter bland pojkarna och Ferrer menar att det är pojkarnas sätt att leka, vilket främjar konkurrens som bidrar till att pojkarna växer upp och blir kriminella. Flickornas lek står i stor kontrast till pojkarnas och deras lek främjar istället samarbete vilket också bidrar till att flickor lär sig att snabbare socialiseras och att bedöma risker bättre än pojkar⁷⁷. Teorin pekar dock på ett problem då denna aggressivitet är svår att upptäcka innan sex års ålder eftersom det är först då som barnets aggressionsmekanism utvecklas till följd av sociala faktorer och processer⁷⁸. En annan problematik som uppmärksammas är att det beskrivs vara nästintill omöjligt att avgöra om barnens aggressivitet är en produkt av tidig schizofreni eller av ett "vanligt beteende" som bör korrigeras. Ferrer fastslår dock en skillnad i aggressivitet som är tydlig mellan flickor och pojkar. Flickorna beskrivs vara mer verbala i sin aggressivitet medan pojkarna är mer utåtagerande, även dessa egenskaper förklaras genom observationer av barnens lekar. Kvinnors aggressivitet förklaras även vara ett tecken på en psykotisk utveckling som främst uppkommer i samband med en konflikt med föräldrar eller i samband med alkohol- eller narkotikamissbruk som ofta leder till att kvinnorna skadar sig själva⁷⁹. Den huvudsakliga förklaringen till olikheten att hantera konflikter mellan könen grundar sig med andra ord på biologiska faktorer och i sättet hur könen lär sig att hantera konflikter från tidig barndom⁸⁰. En annan orsak sägs vara att flickor kontrolleras hårdare av sina föräldrar under uppväxten där fokus ligger på att lära flickan hederliga uppgifter såsom att tvätta och städa⁸¹. Detta förklarar Ferrer bidrar till att män begår fler brott än kvinnor och då främst våldsbrott.

⁷⁶ Ferrer 1984:17

⁷⁷ Ibid s.27

⁷⁸ Ibid s.32

⁷⁹ Ibid s.35

⁸⁰ Ibid s.36

⁸¹ Ibid s.68

Ferrer har även utvecklat tre hypoteser som kan förklara varför kvinnor är så underrepresenterad i kriminalstatistiken⁸². I den första hypotesen förklaras män ha fler mentala defekter och så kallade "karaktärsabnormiteter" än kvinnor vilket då leder till fler brott bland männen. Den andra hypotesen har att göra med tre "inhibitionsvariabler" som skapar avskräckande effekter mot att begå brott. Dessa variabler är *lagligt straff*, *internalisering av sanktioner* samt *socialt fördömande*. Ferrer förklarar att dessa avskräckande effekter av okänd anledning fungerar mer hämmande för kvinnor vilket då återspeglas i brottsstatistiken. Den tredje hypotesen hävdar att flickor föds med vissa medfödda egenskaper som gör att kvinnor är svagare, har en mindre konkurrensförmåga och mindre aggressivitet i förhållande till män vilket medför att kvinnor blir mindre benägna att lära sig att utföra brottsliga handlingar och att få ett tillfälle att begå dem. Ferrers tankar rörande kvinnors avvikande beteende kan tänkas bli användbara då man ämnar undersöka möjliga bakomliggande orsaker till kvinnlig kriminalitet.

5.6 "Mad or bad"

"Mad or Bad" är ett begrepp som är ständigt återkommande i forskning av kvinnlig kriminalitet och därav även av intresse för denna studie då vi ämnar undersöka hur åtalade kvinnor beskrivs av domstolar. Begreppet definierar hur kriminella kvinnor beskrivs av samhället och rätten som antingen galen eller ond⁸³. Begreppet sägs även vara till fördel att använda sig av i forskning då denna definition av kvinnor inte utmanar de traditionella föreställningarna om människans natur vilket kan uppfattas upprörande. Detta begrepp som används flitigt av olika forskare och bland annat av Lloyd förklarar att kriminella kvinnor är onda kvinnor som bör ses som undantag från de "vanliga" kvinnorna eller som psykiskt sjuka kvinnor som kräver vård. Genom dessa olika beskrivningar av kvinnor föds också ett "ursäktande" av kvinnors kriminella gärningar vilket definierar kvinnor som "undantag" från de kvinnliga normerna. Dock uppfyller kvinnor inte heller de manliga normerna av en kriminell person genom sitt handlande vilket medför att kriminella kvinnor ses som undantag från hela den sammantagna kriminaliteten.

⁸² Ferrer 1984:19

⁸³ Kordon, Wetterqvist 2006:8

6 Analys

6.1 Kvalitativ textanalys

Innan vi påbörjar vår textanalys av utvalda domar från Lunds Tingsrätt vill vi påminna om att syftet med analysen ej ämnar mäta eller räkna förekomsten av specifika företeelser eller ord i de utvalda texterna, utan fokus ligger snarare vid att analysera den sociala kontext materialet är hämtat från⁸⁴. Vi kommer undersöka hur kvinnor framställs i domskäl från Lunds Tingsrätt för att sedan studera om dessa motiveringar möjligtvis kan kopplas samman med de synsätt och tankar som förklaras genom kriminologiska teorier som berör kvinnlig kriminalitet. Med bakgrund av detta är vi genom textanalysen intresserade av att undersöka möjliga föreställningar och eventuella mönster i den text vi bearbetar som kan tänkas avspegla verkligheten i enlighet med Mays metodlära⁸⁵.

Under studiens gång har vi sammantaget analyserat 30 domskäl, men i denna analysdel kommer vi i huvudsak behandla fem stycken domar där kvinnor står åtalade. Utöver dessa berörs ytterligare 17 domar i analysen som vi anser visar på en koppling till de fem huvudsakliga domar vi valt ut. Att koppla dessa 17 domar till de i huvudsak fem analyserade målen anser vi bidrar till en fördjupad analys. I analysen har vi valt att inte beröra åtta utav de ursprungliga 30 domarna eftersom dessa inte bidrar med ett relevant innehåll i förhållande till arbetets syfte och frågeställningar. Utöver de fem i huvudsak analyserade domarna återfinns de resterande 25 domarna i bilagor⁸⁶ likt kortare sammanfattningar. Eftersom textanalys som metod innehåller stor flexibilitet kan vi som forskare ta oss friheten att välja ut de domar som innehåller stora analytiska möjligheter i förhållande till arbetets syfte⁸⁷. De fem i huvudsak analyserade domarna som vi behandlar kommer presenteras kortfattat i en egen textruta inför varje analys för att bidra med en grundläggande förståelse för rättsfallets karaktär vilket ger en bild av det rättsliga sammanhanget från vilket analysen sedan tar avstamp från.

Intresset i denna analys kommer inte vara huruvida utfallet blir en fällande eller friande dom i varje enskilt fall, utan fokus kommer vara att analysera de domskäl som berör en åtalad kvinna.

⁸⁴ Bergström, Boréus 2012:50

⁸⁵ May 2010:232

⁸⁶ Se kapitel 12 för bilagor

⁸⁷ May 2010:232

6.1.1 B 5489-13 Stalking av arbetskamrater

I detta fall har en kvinna blivit tilldelat kontaktförbud, då hon tidigare vid ett flertal tillfällen skickat ett stort antal epostmeddelanden, sms samt lämnat många meddelanden på två arbetskamraters mobiltelefoner som delvis har haft kränkande innehåll. Detta har medfört att kvinnan åtalats för överträdelse av kontaktförbud samt för ofredande. Kvinnans anställning avslutades i september/oktober 2012 men trots upprepade tillsägelser från ledningen att omedelbart upphöra all kommunikation med företaget och dess anställda fortsatte kvinnan höra av sig till de två målsäganden. Kvinnan har sedan tidigare en pågående öppenvårdskontakt för sina tidigare psykiatriska problem och döms i detta fall för båda brotten, trots sitt nekande, vilket medför skyddstillsyn då rätten anser att en övervakare kan bidra till att hon avhåller sig från fortsatt brottslighet.

I detta fall kan man i många delar av domskälen tyda att Tingsrätten lägger ett fokus vid kvinnans psykiatriska problematik och vid beskrivningen av att hon inte kan anses vara en "normal" kvinna. Vi tycker denna beskrivning av kvinnan blir synlig då rätten diskuterar om hur kvinnan agerat under den senaste tiden på arbetsplatsen, "Under sista veckan verkade hon dock inte må så bra, andra anställda berättade att hon gapade och skrek"⁸⁸. Ett sådant beteende som här är beskrivet kan inte anses vara en beskrivning av ett normalt beteende som förväntas på en arbetsplats. Att gapa och skrika bryter mot de normer som återfinns inom arbetsplatser där anställda förväntas ta hänsyn till varandra och utföra sitt arbete under ett tillstånd av en samlad sinnesnärvaro. I ett annat brottsmål⁸⁹ finner vi ett liknande resonemang från rättens sida rörande vad som kategoriseras vara ett "normalt" beteende och inte. I detta fall snattar en kvinna varor från en butik och säkerhetsansvarig på butiken beskriver att "kvinnan gick runt i butiken ganska snabbt, och hon tyckte att kvinnan hade ett konstigt beteende"⁹⁰ vilket urskilde den berörda kvinnan från övriga kunders beteende. I likhet med kvinnan som inte betar sig som förväntat på sin arbetsplats förklaras även denna kvinna inte passa in i mallen av hur en "normal" kvinna bör bete sig i en butiksmiljö, vilket tillskriver henne en status som avvikare i den situation hon befinner sig i.

I domskäl framkommer det även att kvinnan som stalkade sina arbetskamrater vid ett tillfälle under upplärningen på den nya arbetsplatsen har börjat gråta inför en kollega och beklagat sig över att en annan anställd på arbetsplatsen varit kär i henne, något som skulle förklara varför hon inte trivdes och kunde utföra sina arbetsuppgifter på ett riktigt sätt. Kollegan förklarade att han betvivlade att så var fallet. Genom att belysa detta i domskälen kan vi utläsa att rätten möjligtvis vill framställa kvinnan som mindre trovärdig i sammanhanget och än en gång visa på hennes psykiska instabilitet då hon

⁸⁸ B 5489-13 s.5

⁸⁹ B 6257-13

⁹⁰ B 6257-13 s.4

hittat på situationer som inte ägt rum. Rätten gör ingen vidare utredning i om huruvida det ligger någon sanning i henne påstående.

Kvinnan börjar skriva sms som innehåller sexuella anspelningar till två anställda män på företaget som sedan övergår i kärleksförklaringar och uttalanden om att den ena mannen borde lämna sin fru men även att mannen är otrogen mot den åtalade kvinnan då han inte vill lämna sitt äktenskap. I domskälen beskrivs flertalet av textmeddelandena vara av ett "obegripligt innehåll"⁹¹ vilket pekar på att kvinnan inte är kapabel att föra en normal konversation vilket medför att rätten återigen framställer kvinnan som "onormal". Här kan tilläggas att kvinnan förnekar all typ av kontakt med männen då hon menar att de aldrig pratats vid utanför arbetsplatsen. Kvinnans egen förklaring till hur männen fått ta emot meddelanden är att "någon annan /.../ har tagit kontroll över hennes e-postadress och hennes mobiltelefonnummer och skickat iväg meddelanden till männen"⁹². Dessa utsagor lägger rätten ingen vikt vid då det finns tydliga bevis som motsäger hennes historier i form av exempelvis inspelade röstmeddelanden på männens telefoner som låter näst intill identiska med kvinnans röst. Även denna förklaring från kvinnan förstärker bilden av henne som antingen förvirrad eller inte fullt benägen att skilja mellan verklighet och fiktion. Man tar i domskälen upp exempel på sms där innehållet kan anses vara av närmast obegripligt innehåll och där rätten reagerat över det något udda valet av formuleringar. Ett exempel på detta är när den åtalade kvinnan skriver att den ena mannen "har stulit hennes själ och att han ska ge tillbaka den"⁹³. Detta uttalande strider även det mot samhällets bild av hur en "normal" kvinna *bör* uppträda, både på, och utanför arbetsplatsen.

Sammantaget anser vi att rättens framställning av kvinnan och hennes handlande tyder på att rätten ofta framställer kvinnan som psykiskt instabil, "onormal" och som ett "undantag" från den "normala" kvinnan. Mellan raderna tycker vi oss finna argumentationer om att en "vanlig" kvinna inte skulle bete sig på detta sätt. Vid påföljdsfrågan diskuteras även hennes psykiatriska problematik och det faktum att hon har en pågående kontakt med den psykiatriska öppenvården. Hon förklarar själv att denna kontakt fungerar bra men att hon inte är i behov av stöd och hjälp. I samma kapitel beskriver Tingsrätten det som uppenbart att kvinnan är i behov av stöd och hjälp för att inte återfalla i brott och att en kontakt med en övervakare som en skyddstillsyn kan bidra till att hon avhåller sig från ytterligare brottslighet.

Vi anser att vi i detta fall tydligt kan se argumentationer och beskrivningar i rättens bedömning av den åtalade kvinnan som kan kopplas samman med tankar tillhörande begreppsteorin "Mad or bad"⁹⁴. Trots att det inte uttalas ordagrant att kvinnan är psykiskt sjuk förens vid påföljdsdiskussionen kan vi

⁹¹ B 6257-13 s.6

⁹² B 5489-13 s.10

⁹³ B 5489-13 s.12

⁹⁴ Kordon, Wetterqvist 2006:8

mellan raderna utläsa ett "ursäktande" av hennes handlingar då hon beskrivs vara ett "undantag" från den "vanliga" och laglydiga kvinnan vilket även indirekt ger henne en status som psykiskt instabil, "mad". Då man förklarar en kvinna som "mad" blir hennes avvikande handlingar lättare att förstå då man inte behöver söka efter förklaringar i samhälleliga fenomen utan istället kan man lägga hela skulden på kvinnan som en sjuk individ. Detta medför även att handlingar som begås av psykiskt sjuka kvinnor inte blir att agera normerande för samtliga kvinnor i samhället, utan endast för de sjuka. Detta skapar ett avstånd mellan den kriminella kvinnan som förklaras vara psykiskt sjuk och den "normala" kvinnan. I våra sinnen är det så djupt inpräntat att en "normal" kvinna inte begår brott vilket kan tänkas medföra att vi behöver kategorier att sätta dessa avvikande kvinnor i för att bättre förstå deras handlande. Dessa kategorier som vi skapar kan förklaras genom "mad or bad" begreppet då en avvikande kvinna antingen förklaras vara psykiskt sjuk eller genom att vara ett "dåligt exempel" av den "normala" kvinnan. Detta ser vi exempelvis i detta fall då kvinnan förklaras agera "onormalt" och psykiskt instabilt då hon exempelvis skrikit och försökt visa på att mannen i fråga varit otrogen mot sin fru, något som saknar belägg. Om en man begår en kriminell handling har vi generellt sätt inte lika svårt att förstå och förklara hans handlingar och att se på honom som en gärningsman. De normer som återfinns i samhället som beskriver hur en man *bör* vara skiljer sig inte lika mycket från bilden av en kriminell mans egenskaper som mot de kvinnliga karaktärsdragen. Detta medför att när en man begår en brottslig gärning kan hans handlande tänkas bli normerande för samtliga män i samhället vilket även skapar en bild över att det är mannen som är kriminell. En brottslig handling utförd av en kvinna ses dock inte på samma sätt och hennes handlande blir endast att agera normerande för sin egen person eftersom hon ofta beskrivs vara antingen psykiskt instabil eller "mad" vilket inte kan anses överensstämma med samtliga kvinnors framtoning i samhället. Detta medför i sin tur att kvinnor ofta ses som det mindre brottsbenägna könet och kriminella kvinnor tilldelas ofta statusen som psykiskt sjuk vilket till viss del kan anses "ursäkta" deras handlande. Med bakgrund av "mad or bad" teorin blir det därav inte oförståeligt att kvinnan i detta fall tilldelas en status som psykiskt instabil vilket mellan raderna till viss del även kommer att "ursäkta" hennes beteende och tydligt åtskiljer henne från en "normal" kvinna. I samband med att man tilldelar kvinnan denna status föds även ett medlidande gentemot kvinnan eftersom hon inte själv riktigt kan ta ansvar för sitt agerande, här skapas även en problematik med att döma kvinnan för brott. Mannen kan även tänkas ha svårare att erhålla detta medlidande då hans avvikande handlingar mer sällan kopplas samman med psykisk ohälsa utan oftare med "manliga", naturliga attribut. I två andra analyserade rättsfall har vi uppmärksammat att rätten lagt vikt vid kvinnornas beskrivningar av sig själva och deras påstådda utveckling från att tillhöra kategorin "mad or bad" till att bli en "normal" kvinna. Brottsmålen berör bedrägeri⁹⁵ och narkotikabrott⁹⁶ och de båda kvinnorna menar att de nu lever under "ordnade" förhållanden. Detta kan

⁹⁵ B 263-14

⁹⁶ B 5461-13

vara ett försök från kvinnornas sida att visa på hur de utvecklats till ”bättre” individer som inte ”förtjänar” att behandlas som ”onormala” kvinnor.⁹⁷ Vi menar här att kvinnornas påstådda utveckling till ”normala” kvinnor från ”mad or bad” skulle kunna förklara och även till viss del ”ursäkra” brottet eftersom de vid det tillfället för händelsen inte var ”normala”.

En annan teori som vi tycker oss finna underförstått i domen rörande kvinnan som stalkar sina arbetskamrater är Pollaks teori rörande Chivalry⁹⁸. I denna teori förklaras männens ”ridderliga” beteende gentemot kvinnor kunna bidra till att kvinnor behandlas lindrigare än män i liknande situationer. Kvinnor förklaras även vara sluga individer vilket i förlängningen kan leda till ett ”ursäktande” av deras handlande då de spelar på bilden av att vara i behov av hjälp från männen vilket kan vilseleda rättens bedömning av kvinnor. Vi kan även ifrågasätta om en psykiskt sjuk kvinnas handlande lättare blir ”ursäktat” då mannens ”ridderlighet” eventuellt förstärks då personen i fråga både är kvinna och psykiskt instabil. Med bakgrund av detta kan det tänkas att en sådan kvinna är i större behov av ”ridderlig” hjälp från mannen eftersom hon har två faktorer som förstärker bilden av att hon behöver ”räddas” ur sin egen situation. Detta skapar vidare en risk att åtalade kvinnor genom sitt vädjande till mannens ”ridderliga” sida kan bidra till att rätten behandlar kvinnor mildare i rättsprocessen. I detta fall bedömer man att den åtalade kvinnan är i behov av vård och därav döms hon till skyddstillsyn och fortsatt psykiatrisk öppenvård. Detta kan anses vara en följd av rättens ridderliga tankesätt då deras uppgift blir att hjälpa och guida kvinnan till ett bättre leverne. Vi kan här ifrågasätta om rätten skulle vara lika intresserad av gärningsmannens vårdbehov om denne var en man eftersom en man inte beskrivs vara i lika stort behov av ”ridderlighet” enligt Pollak⁹⁹. Teorin får oss att ifrågasätta om kvinnor har en tendens att behandlas fördelaktigt i en rättsprocess då män helt enkelt inte förväntas ”behandla kvinnor på ett dåligt sätt”. Vi kritiserar i detta fall inte att påföljden och bedömningen av kvinnan var felaktig men tankarna från dessa teorier är intressanta att analysera då avsikten är att undersöka om rätten i sin bedömning lägger för stor vikt vid om gärningsmannen är en man eller kvinna vilket kan tänkas påverka rättens bedömning och objektivitet.

Ännu en aspekt i domen som är intressant att analysera och diskutera kring är den åtalade kvinnans försök till att visa på sin egen offerroll. Hon förklarar att händelsen inte var hennes fel utan att åtalet är en ”ren manipulation” och en följd av att en av de åtalade männen var rasist¹⁰⁰. Eftersom kvinnan har utländsk bakgrund kan man här tyda hennes försök att visa sin egen oskuld i målet och därmed ge målsäganden rollen som gärningsmän. Hon förklarar även att när hon arbetade på lagret var det bråk

⁹⁷ B 263-14 s.3, B 5461-13 s.3

⁹⁸ Pollak 1950:10

⁹⁹ Pollak 1950:151

¹⁰⁰ B 5489-13 s.6

och mycket "manligt"¹⁰¹. Hon säger även att det förekom mycket kommunism och rasism på arbetsplatsen. Detta kan ses som ett försök från kvinnan att måla upp männen som de riktiga gärningsmännen och hon visar på arbetsplatsens patriarkala struktur vara en förklaring där den hegemoniska maskuliniteten¹⁰² styrde. Tendenser till samma beteendemönster där kvinnor försöker visa på sin egen oskuld genom att skylla ifrån sig ansvaret på andra parter och därigenom marginalisera sin egen status som gärningsman tycker vi oss även se tendenser av i exempelvis rättsfall B 5635-13. I detta fall står en kvinna åtalad för försvårande av skattekontroll och bokföringsbrott, kvinnan försöker dock att visa på sin egen roll som ett offer i följande utdrag: "Hon har förklarat att bokföringen fanns men att den för räkenskapsåret 2011 stals i samband med ett inbrott i hennes hem och att den för räkenskapsåret 2012 försvann när hon glömde sin datorväska på flygplatsen i Paris."¹⁰³ Även i följande domskäl tillhörande brottmål B 6289-13 försöker en kvinna som står åtalad för snatteri att visa på sin offerroll, "Kvinnan har erkänt gärningen och berättat att det stämmer att hon tog hårfärg, sårtvätt och plåster eftersom hon inte hade några pengar."¹⁰⁴ Här kan vi anse att kvinnan försöker ursäkt sin handling genom att visa på det utsatta tillstånd hon befann sig i då hon inte hade några pengar som hon kunde betala varorna med. Ännu en dom, B 2606-13, som vi ser liknande tendenser i, där kvinnan försöker framstå som ett offer, är i följande utdrag där en kvinna står åtalad för stöld. Kvinnan har "förklarat att hon erkänner gärningen men samtidigt i förhör uppgett att det kan ha varit så att hon var tvungen att skjutsa sin syster som hade ett sjukt barn vid aktuellt tillfälle"¹⁰⁵. Detta skulle kunna ses som ett försök från kvinnan att tillskriva sig rollen som ett idealiskt offer¹⁰⁶ då hon menar att hon vid det aktuella tillfället för brottet var upptagen med ett hederligt projekt. Ännu ett exempel återfinns i dom B 2721-13 där en kvinna står åtalad för narkotikabrott då hon bland annat ska ha missbrukat medicinen Tramadol. Kvinnans förklaring av händelsen var att medicinen var utskriven till hennes cancersjuka styvfar, men att hon använt Tramadolen "som smärtlindring"¹⁰⁷. Kvinnan kan här anses försöka visa på sin offerroll då hon inte använt Tramadolen i missbrukssyfte, utan på grund av den smärta hon hade.

I rättsfallet med kvinnan som stalkar sina arbetskamrater kan vi tänka oss att hon försöker visa på sin egen oskuld genom att förstärka och belysa mannens maktposition på arbetsplatsen vilket i sin tur skapar en uppfattning av att hon är det svagare könet på arbetsplatsen och därav en mindre trolig brottsaktör. Vi anser därav att hennes ständiga försök att uppnå Christies kriterier av ett idealiskt

¹⁰¹ B 5489-13 s.7

¹⁰² Lander, Petterson, Tiby 2003:81

¹⁰³ B 5635-13 s. 3

¹⁰⁴ B 6289-13 s.2

¹⁰⁵ B 2606-13 s.2

¹⁰⁶ Åkerström, Sahlin 2010:47

¹⁰⁷ B 2721-13 s.2

offer¹⁰⁸ kan bidra till en ökad vädjan om ”ridderlighet” från männen vilket i sin tur möjligtvis kan tänkas leda till en lindrigare behandling vid rättens bedömning av hennes handlande. Utifrån dessa teorier kan man ifrågasätta om åtalade individer ser en möjlighet att komma lindrigare undan vid en rättslig bedömning om de medvetet åberopar en status som offer, vilket är ett beteende vi tycker oss finna i ovan nämnda domar. Det kan även diskuteras om åtalade kvinnor genom ovan nämnda teoretiska perspektiv även har lättare att erhålla denna offerstatus än män vilket kan tänkas komma att påverka rättsliga processer.

6.1.2 B 6205-13 Kubotan på Tingsrätten

I detta fall har en kvinna haft med sig en kubotan, som är ett avlångt, ca 15cm långt och spetsigt föremål in i Tingsrättens lokaler. Hon stoppades i säkerhetskontrollen och Tingsrätten finner att kubotanen är ett sådant farligt föremål att den omfattas av lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål. Vid besöket vid Tingsrätten hade hon med sig sin sambo och hon hävdar att kubotanen som befann sig på deras gemensamma nyckelknippa var hans. Hon förnekar därmed gärningen och hävdar att hon inte kände till att föremålet på nyckelknippan var ett farligt föremål och hon har inte reflekterat över vad det var för något. Vid säkerhetskontrollen lade hon självmant fram nyckelknippan för kontroll och försökte inte på något sätt dölja kubotanen. Frågan i målet är således om det kan anses vara ställt bortom rimligt tvivel att kvinnan inte visste att föremålet var farligt och i praktiken räknas som ett vapen. Åtalet ogillas.

I domskälen återkommer argument om att den åtalade kvinnan inte haft kunskap om att föremålet varit ett vapen samt vetskapen om att det överhuvudtaget befann sig på hennes nyckelknippa. Både den åtalade kvinnan och hennes sambo säger att kubotanen tillhör mannen, vilket enligt Tingsrätten är uppgifter som inte är att anse orimliga. Detta faktum ifrågasätts inte vidare eftersom uppgifterna bekräftas av mannen. Kvinnan har genomgående berättat att ”hon inte kände till att föremålet i nyckelknippan var ett farligt föremål och att hon inte hade reflekterat över vad det var för något”¹⁰⁹. Det faktum att kvinnan själv lagt fram kubotanen för visitering talar även enligt Tingsrätten i någon mån emot att kvinnan skulle ha känt till att det var frågan om ett farligt föremål. Vid en samlad bedömning finner Tingsrätten därav inte ställt bortom rimligt tvivel att kvinnan kände till att kubotanen omfattades av knivlagens bestämmelser. Med bakgrund av dessa resonemang och beskrivningar av kvinnan ”ursäktas” hennes handlande på grund av att Tingsrätten tror på hennes utlåtande om okunskap. I och med detta beskrivs kvinnan i denna dom som en individ med okunskap

¹⁰⁸ Åkerström, Sahlin 2010:47

¹⁰⁹ B 6205-13 s.3

om aktuella straffbestämmelser. Vi anser med andra ord att hon beskrivs vara lite "dum"¹¹⁰, vilket heller inte ifrågasätts då åtalet ogillas med bakgrund av att hennes okunskap ses som rimlig. Detta "ursäktande" av en avvikande handling på grund av kvinnans okunskap finner vi även i brottsmål B 5113-13 där en kvinna står åtalad för bidragsbrott, vilket hon senare frias från. Kvinnan menar att "hon inte förstått att hon skulle ange utbetalningen från CSN i ansökan från den 11 maj 2010"¹¹¹ eftersom hon menade att blanketten varit otydlig, vilket rätten sedan var eniga med. I likhet med fallet rörande kubotanen frias även denna kvinna med anledningen att hon varit lite "dum" och inte förstått handlingens brottsliga karaktär.

Vi har även tagit del av ett annat fall¹¹² som är mycket likt fallet med kubotanen, bortsett från att det är en man som står tilltalad för samma brott. I detta fall påträffades den åtalade mannen med en expanderbar batong på sig på allmän plats. Han hävdar att han hittade föremålet på marken utomhus och han stoppade sedan på sig detta utan vetskap om vad det var för något. Mannen har, likt kvinnan, uppgett okunskap inför föremålet samt att det enligt lag är otillåtet att inneha på allmän plats. De likheter vi tycker oss finna är att båda rättsfallen berör brott mot lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, samt att båda hävdar sin oskuld med bakgrund av sin egen okunskap rörande föremålets egenskap som vapen. Skillnaden mellan dessa fall är dock att Tingsrätten i mannens fall utan vidare motivering snabbt fastställer att det är uteslutet att den åtalade mannen "inte visste att det var frågan om en batong, varför den invändningen lämnas utan avseende"¹¹³. Man fortsätter dock i domen med att tydliggöra att mannens okunskap rörande det otillåtna innehavet inte är motbevisat. I domskälen rörande mannen diskuteras även om rätten i detta fall kan införliva en så kallad straffrättsvillfarelse¹¹⁴ som säger att en straffrättsvillfarelse ska leda till ansvarsfrihet om den är uppenbart ursäktlig. Med andra ord är huvudregeln att okunnighet om olika straffbestämmelser *inte* friar från ansvar. I detta fall har det inte framkommit tillräckliga skäl att göra avsteg från denna huvudregel vilket därav medför att mannen döms för brott mot knivförbudslagen.

I domen rörande kubotanen där kvinnan står åtalad berör man över huvud taget inte möjligheten till användandet av en straffrättsvillfarelse trots att kvinnan och mannens gärningar och förklaringar av handlingarna påminner mycket om varandra. Kvinnan frias på grund av sin påstådda okunskap och därav kan vi se hur man undgått straffrättsvillfarelsens huvudregel rörande att okunskap inte friar från ansvar. Med bakgrund av detta har man bedömt kvinnans okunskap som uppenbart ursäktlig medan rätten i mannens fall inte lagt vikt vid mannens argumentation om att han, likt kvinnan, inte visste att

¹¹⁰ Kordon, Wetterqvist 2006:8

¹¹¹ B 5113-13 s3

¹¹² B 5816-13

¹¹³ B 5816-13 s.2

¹¹⁴ BrB 24 kap. 9§

det var frågan om ett vapen. Rätten finner i kvinnans fall att okunskap var en godtagbar och "naturlig" förklaring till hennes handlande medan rätten i mannens fall finner det helt orimligt att okunskap låg till grund för handlandet.

Något man bör ta i beaktande är huruvida rätten tagit ställning till de två olika vapen som använts, vilket möjligtvis kan ha haft betydelse för att två så liknande fall bedömts olika. Att det är två olika typer av vapen som diskuteras, och om detta spelar en betydande roll eller ej vid utfallet av de två domarna, är något vi till fullo inte kan ta ställning till eftersom argumentationer för detta saknas i de båda domarna. Hade samma typ av vapen använts vid båda fallen så hade vi i studien kunnat göra en mer rättvis analys av de två rättsfallen eftersom som vi då skulle kunnat bortse från vapnets betydelse för utfallet i domarna.

Vi tycker det är av intresse att uppmärksamma och diskutera varför två så liknande fall blivit så olika bedömda trots att båda åtalade uttalat samma okunskap gällande de aktuella straffbestämmelserna. En möjlig förklaring till varför detta skett kan tänkas vara en djupt rotad uppfattning hos rätten om att kvinnor inte begår brott och att dessa är mer passiva i förhållande till män och även mer förståndiga. Dessa tankar rörande kvinnor kan tänkas förklara varför rätten valde att tro på kvinnans okunskap, men inte mannens, som uppfattades vara orimlig. Dessa tankar rörande kvinnor återfinns exempelvis i Ferrers tankar rörande kriminalitetens sociobiologiska kopplingar¹¹⁵. Ferrer hävdar att flickor föds med vissa medfödda egenskaper som bidrar till att kvinnor är svagare och mindre aggressiva i förhållande till män vilket medför att kvinnor blir mindre benägna att lära sig att utföra brottsliga handlingar och att få ett tillfälle att begå dem. Dessa tankar om att kvinnan är mindre brottsbenägen än mannen, vilket Ferrer visar på, kan underförstått tänkas ligga kvar i samhällets/rättens syn på kvinnor, vilket i sin tur möjligtvis kan ha en påverkande effekt på hur åtalade kvinnor beskrivs och framställs av rätten.

Även i tre andra brottsmål har vi uppmärksammat en liknande bedömning från Tingsrättens sida där rätten snabbt fastslagit att mannen *måste* varit medveten om att handlingen han begått varit av brottslig karaktär, detta trots att mannen i dessa fall nekar till kunskapen om de aktuella straffbestämmelserna. I brottsmål B 186-14 står en man åtalad för olaga hot då han ska ha hotat att döda sin svärson. Trots att målsäganden inte var på plats vid tillfället fastställer Tingsrätten att "[mannen] haft skäl att räkna med att hoten skulle föras vidare till [målsäganden]"¹¹⁶. I detta fall hävdar mannen sin oskuld då han var mycket berusad vid tillfället och han hävdar att inga hot uttalats. Tingsrätten avfärdar detta som en förklaring. I det andra fallet, brottsmål B 5977-13, står en man åtalad för misshandel då han ska ha

¹¹⁵ Ferrer 1984:17

¹¹⁶ B 186-14 s.5

slagit en kvinna i ansiktet med en öppen hand. Både mannen och kvinnan är intagna på en psykiatrisk klinik. Mannen menar själv att han ”vid tillfället hade en psykos och kommer knappt ihåg vad som hände”¹¹⁷. Tingsrätten finner dock att ”[mannen] har varit medveten om att han utdelat slaget och han måste ha förstått att det skulle göra ont”¹¹⁸. I och med detta ges ingen hänsyn till mannens påstådda psykos, utan man fastslår snabbt hans medvetenhet rörande den brottsliga gärningen¹¹⁹. I det tredje fallet, brottsmål B 5955-13, står en man åtalad för stöld då han vid ett flertal tillfällen ska ha tagit metallbalkar från ett företags område. Mannen har tidigare arbetat med att sälja skrot och Tingsrätten menar med bakgrund av detta att mannen varit medveten om balkarnas värde. Balkarna låg vid tillfället för händelsen vid en container och utan vidare diskussion finner Tingsrätten att ”omständigheterna kring på vilken plats egendomen hittades”¹²⁰ tyder på att mannen ”måste ha insett men förhållit sig likgiltigt inför risken att egendomen tillhörde målsäganden och således inte kunde tas utan målsägandes tillstånd”¹²¹. Mannens påstådda ovisshet om straffrättsbestämmelserna lämnas därmed utan avseende. I de tre ovan nämnda fallen, samt i fallet rörande batongen ställer vi oss frågande till om Tingsrättens bedömning sett likadan ut om gärningsmannen varit en kvinna eftersom vi tycker oss se att åtalade kvinnor lättare ”ursäktas” för sina avvikande handlingar i förhållande till män.

I fallet rörande kubotanen tycker vi oss se tankar tillhörande Pollaks teori rörande ”ridderlighet”¹²². Det faktum att man friar kvinnorna från ansvar i de två ovan nämnda domarna, kan anses vara en följd av att rätten inte vill straffa kvinnorna då de handlat till följd av okunskap. Rätten ifrågasätter inte huruvida kvinnorna talar sanning om sin okunskap utan man tror på deras ord. Vi kan här ifrågasätta om kvinnorna möjligtvis kan tänkas ha dolt sina kriminella handlingar genom att vädja till männens ”ridderliga” sida om att behandla kvinnorna väl. I fallet rörande kubotanen kan man diskutera huruvida kvinnan vilselett rätten genom att skylla handlingen på sin sambo samt genom att visa på sin egen okunskap inom området. Pollak förklarar att kvinnor är sluga varelser som har lätt till att övertala andra vilket i detta fall kan tänkas ha påverkat bedömningen av den åtalade kvinnan. Pollaks teori kan även hjälpa till att förklara varför rätten inte gav lika stort gehör till männens påstådda okunskap vilket ledde till fällande domar. Man kan ifrågasätta om rätten i dessa fall inte kände ett lika stort behov av att vara ”ridderliga” gentemot gärningsmännen med bakgrund av att dessa var män och inte kvinnor. Den tydliga skillnad som vi tycker oss urskilja mellan radera i fallet rörande kubotanen och i fallet med batongen är att mannen ”får skylla sig själv” då han borde vetat att det var ett vapen

¹¹⁷ B 5977-13 s.2

¹¹⁸ Ibid s.3

¹¹⁹ Ibid s.3

¹²⁰ B 5955-13 s.7

¹²¹ Ibid s.7

¹²² Pollak 1950:11

han ej fick inneha på allmän plats, medan kvinnan “ursäktas” då rätten finner det rimligt att hon inte visste att kubotanen/kniven var ett vapen.

Det är även av intresse att ifrågasätta varför kvinnans handlande i fallet rörande kubotanen inte diskuterades vara en följd av oaktsamhet medan rätten i mannens fall rörande batongen beaktade denna möjlighet. Vi anser att detta än en gång kan tyda på att rätten har en tendens att enklare “ursäkta” kvinnors kriminalitet i förhållande till männens. En risk som vi tycker oss finna är att kön möjligtvis vägs in för mycket i rättens bedömning av åtalade trots att fokus borde ligga vid om den åtalade uppfyller rekvisiten för själva gärningen.

6.1.3 B 4080-13 ”Olycka” med leksakssvärd

I detta brottsmål åtalas en kvinna för misshandel då hon ska ha slagit sin dotter, född år 2004, över ryggen med ett plastföremål. Slaget ska ha uppkommit då dottern nekades att få gå till en marknad hon ville besöka och meningsskiljaktigheter uppstod mellan mor och dotter. Mamman nekar till gärningen och förklarar händelsen som en olycka men hon erkänner att hon dagen före händelsen råkade träffa dottern på ryggen med ett leksakssvärd under en lek men att detta inte orsakade smärta eller skada för dottern. Hon menar därav att dottern måste ha blandat ihop händelserna. Förhör har hållits med mamman, dottern, dotterns kompis som var närvarande vid händelsen, dennes mor då kompisen återberättat händelsen för henne samt med dotterns pappa, den tilltalades sambo samt med skolsköterskan som dottern efter händelsen besökte. Åtalet ogillades och modern frias från misshandel. Det anses inte heller röra sig om ett ofredande gentemot dottern och därav döms inte heller kvinnan för detta brott. Med bakgrund av detta ogillas även skadeståndsyrkandet.

Den åtalade mamman nekar till handlingen och uppger att hon “inte slagit mot dottern”¹²³. Kvinnan fortsätter vidare med att berätta att hon inte tror att dottern “hittat på uppgiften om slaget men att hon kan ha bladat ihop tillfällena eftersom hon på lördagen råkade träffa [dottern] med ett av leksakssvärden under en lek”¹²⁴. Hon beskriver dock att dottern efter händelsen som utspelade sig på lördagen blev väldigt upprörd “och inte ville prata med henne på resten av dagen även om hon bad om ursäkt”¹²⁵. Genom detta uttalande medger kvinnan indirekt att någonting faktiskt har skett som uppenbart gjorde dottern väldigt upprörd men att det hela var en olyckshändelse vid en lek. Vi tycker oss se att kvinnan försöker förminska händelsen på lördagen genom att trycka på sin modersroll som ger henne vissa tillskrivna egenskaper. Detta kan anses ske då kvinnan inte bara försöka visa sin egen oskuld i uttalandet “att hon inte slagit sin dotter”¹²⁶ utan även då hon värnar om sin dotters oskuld

¹²³ B 4080-13 s.5

¹²⁴ Ibid s.5

¹²⁵ Ibid s.5

¹²⁶ Ibid s.5

eftersom hon hävdar att dottern "kan ha blandat ihop tillfällena"¹²⁷ men hon menar inte att dottern ljugit eller hittat på dem. Genom detta handlande anser vi att kvinnan försöker visa att hon handlat i enlighet med de normer som berör hur en moder *bör* behandla sitt barn eftersom hon även försöker skydda sin dotter från falska påståenden, vilket indirekt kan anses vara ett försök från hennes sida att visa på att hon är en bra mamma som inte kan tänkas slå sitt barn.

I fallet finns det många utsagor från de kallade vittnena som menar att något faktiskt hände mellan modern och dotter som inte helt stämmer överens med mammans historia som beskriver händelsen som en olyckshändelse vid lek. Flickans vän som var närvarande vid tillfället såg att mamman utdelade två slag men att hon inte såg vart dessa träffade då hon vände bort blicken på grund av rädsla. Övriga vittnen i fallet var inte på plats och såg några slag och därav står ord mot ord gällande vad som egentligen skedde. Med bakgrund av detta kan vi ifrågasätta om något faktiskt hände mellan modern och dottern men att denna händelse tolkades annorlunda på grund av de föreställningar samhället har rörande att mödrar inte slår sina barn.

Ferrer menar att det finns ett långtgående tankesätt som talar för att kvinnor sedan tidig ålder uppfostras till att sköta hem och familj vilket tillskriver dem rollen som den omhändertagande och omsorgsfulla modern¹²⁸. Flickor förklaras även genom Ferrer och senare i Hirschis teori om sociala band¹²⁹ erhålla en större social kontroll från familjen och samhället i förhållande till pojkarna vilket även bidrar till att kvinnor blir mindre benägna att lära sig att utföra brottsliga handlingar. Ferrer menar även i sin tredje hypotes¹³⁰ att kvinnor föds med vissa egenskaper som gör henne till en svagare och mindre aggressiv individ i jämförelse med mannen. Dessa biologiska orsaker och modersinstinkt bidrar därmed till uppfattningen om att en mamma inte slår sina barn vilket är en inpräglad framställning av kvinnor som levt kvar under generationer. Man kan här ifrågasätta om detta synsätt på kvinnan som en modersgestalt har färgat argumentationen i detta fall som, tillsammans med andra faktorer, leder fram till en frikännande dom av den åtalade kvinnan. Med bakgrund av Ferrers tankar kan vi därför ifrågasätta om rätten i detta fall delvis argumenterat mammans handlande utifrån dessa tankar som möjligtvis kan tänkas ha betydelse för rättens bedömning när den åtalade kvinnans handlande starkt strider mot den traditionella bilden av hur en moder *bör* handla. Detta kan anses vara en långsökt tanke men vi anser i enlighet med Ferrer att den möjligheten ändå bör beaktas vid studier av kvinnlig brottslighet och domstolens objektivitet.

Ännu en teori som kompletterar Ferrers tankar rörande kriminella kvinnor och som kan tänkas ha påverkat framställningen av kvinnan i detta fall återfinns i Messerschmidts teorier rörande rådande

¹²⁷ B 4080-13 s.5

¹²⁸ Ferrer 1984:27

¹²⁹ Carrabine m.fl 2009:83

¹³⁰ Ferrer 1984:32

samhällsstrukturer¹³¹. Han menar att mannen är överordnad kvinnan i samhället vilket är en bidragande orsak till att kvinnan inte anses vara en lika självklar gärningsman på grund av att kvinnor inte har samma tillgång som männen till de fält som är mest lämpade för kriminella handlingar. Vi kan med bakgrund av detta ifrågasätta om argumentationerna rörande den åtalades handlingar hade sett annorlunda ut om den åtalade varit en man, och pappa, eftersom mannens position i samhället och hans tillskrivna egenskaper, såsom aggressivitet och makt, bidrar till att en liknande händelse inte skulle anses fullt lika oförståelig som när en mor slår sitt barn. Med andra ord innehar mannen inte lika starka familjära band gentemot familjen då denna enligt Ferrer sedan tidig ålder uppfostrats till att uppnå mer karriärmässiga och ekonomiskt inriktade mål i förhållande till kvinnor¹³².

I detta fall anser vi även att man delvis kan finna spår av Christies tankar rörande det ideala offret¹³³. Modern i detta fall uppnår inte Christies satta kriterier för att uppnå en status som den ideala gärningsmannen men samtidigt kan dottern delvis anses vara ett idealiskt offer med bakgrund av sin ålder, sitt kön och sin fysiska underlägsenhet i förhållande till modern. Ett uttalande från dotter som kan visa på den underordnade ställningen hon befinner sig i, och som även kan peka på hur hon uppfyller kriterierna för ett idealiskt offer är följande utdrag ur domskälen; ”Slaget träffade på ryggen och gjorde inte så ont men att mamma nog inte borde göra så och att det gjorde henne lite ledsen”¹³⁴. Detta utdrag kan visa på att dottern anser att modern handlat fel i förhållande till bilden av hur en mamma *bör* vara och hon uppfyller även kriterierna för ett idealiskt offer eftersom hon i förhållande till den åtalade är liten, rädd, ledsen och inte själv innehar en makt att sätta sig upp mot moderns handlande. Enligt Christie borde dotterns roll som idealiskt offer direkt ha påverkat moderns roll till att bli en idealisk gärningsman men här kan vi inte tycka oss se en sådan följd av händelsen. Att en sådan automatisk följd inte sker i detta fall då modern inte får rollen som den ideala gärningsmannen, kan ha sin grund i de tankar som återfinns i bland annat Ferrers och Messerschmidts teorier om att kvinnan/modern har svårt att få en roll som gärningsman. Detta på grund av sin marginaliserade roll i samhället och med bakgrund av medfödda faktorer, såsom modersinstinkt samt på grund av den uppfostran som flickor får. Christies teoridiskurs benämner även gärningsmannen som en *man* vilket ännu tydligare understryker mammans roll som en icke idealisk gärningsman.

¹³¹ Messerschmidt 1993:82

¹³² Ferrer 1984:27

¹³³ Åkerström, Sahlin 2010:47

¹³⁴ B 4080-13 s.4

6.1.4 B 5389-13 Misshandlar sin mans älskarinna

I detta fall åtalas en kvinna för misshandel och skadegörelse efter att ha misshandlat sin mans älskarinna och förstört materiella ting i hennes hem i samband med att hon konfronterade relationen mellan hennes man och dennes älskarinna. Kvinnan ska bland annat ha tagit tag i den andra kvinnans huvud och slängt in denna i väggen så att smärta och en bula uppkom. Hon ska även ha dragit kvinnan i håret längst sängkanten så att kvinnan sedan dragits ner på golvet. Kvinnan ska sedan ha tryckt in sin mans älskarinna i en vägg så att denna slog i huvudet på nytt. Kvinnan har erkänt misshandel och skadegörelse med undantag från att hon vid några tillfällen inte kan vitsorda att älskarinnan åsamkats de skador som åklagaren påstår. Hon saknar även minne rörande vissa delar av den påstådda skadegörelsen. Kvinnan medger att hon begått gärningarna uppsåtligt men förklarar att hon handlat under stark sinnesrörelse och under långvarig provokation från sin man och älskarinnan.

Den åtalade kvinnan medger att hon begått handlingarna med uppsåt men att hon handlat under stark sinnesrörelse. Denna sinnesrörelse förklarar hon beror på att älskarinnan under ett och ett halvt års tid provocerat henne genom att ha ett hemligt förhållande med hennes man. Den åtalade kvinnan förklarar att "älskarinnan gjorde allt för att förstöra för hennes och [mannens] äktenskap sedan början av 2012 och vid det här tillfället brast det för henne. Hon hade kanske kunnat besinna sig, men hon blev fruktansvärt arg."¹³⁵ Hon förklarar vidare att hon vid tillfället för händelsen varit så arg att hon inte minns i detalj vad hon gjorde i älskarinnans bostad dock ifrågasätter hon inte älskarinnans gärningsbeskrivelse. Vi tycker oss i det empiriska materialet finna tendenser till att flertalet kvinnor likt i detta fall beskriver sitt eget handlande vara en följd av ett förvirrat sinnestillstånd där de inte minns sitt eget handlande, detta kan exempelvis utläsas i brottsmål B 6018-13 samt i B 5116-13. I det förstnämnda fallet står en kvinna åtalad för stöld av en plånbok. Kvinnan ska ha hittat en plånbok i en butik som hon sedan tagit med sig ut ur butiken, hon beskriver att hon sedan lagt plånboken på brevlådan i syftet att den ska skickas till ägaren, plånboken återfanns dock aldrig. Kvinnan hävdar att hon är oskyldig till att ha stulit plånboken och uppger att hon "tidigare fått besked om att hennes mamma hade fått cancer och var därför inte vid sina sinnen fulla bruk. Hon såg plånboken på packningsbänken i affären och tänkte då att hon skulle lägga den på brevlådan. Hon minns inte riktigt om hon gick ut till bilen först eller om hon postade plånboken med en gång"¹³⁶. I detta fall kan kvinnan anses försöka visa på sin egen oskuld då hon menar att hon inte varit vid sina sinnen fulla bruk på grund av moderns cancerbesked. I det andra fallet står en kvinna åtalad för våld mot tjänsteman och försök till våld mot tjänsteman. Kvinnan åtalas för att bland annat ha bitit en polisman i knät efter dennes försök att rädda kvinnan från att ta livet av sig på ett järnvägsspår. Kvinnan hävdar sin oskuld och beskriver att hon tidigare under kvällen hade "träffat sin halvsyster och de drack en del

¹³⁵ B 5389-13 s.7

¹³⁶ B 6018-13 s.3

alkohol. Hon använde mediciner och kände sig väldigt påverkad. Den aktuella natten försökte hon ta sitt liv men hon minns mer eller mindre ingenting annat av händelsen än att hon fick panikattacker när polismännen försökte hålla i henne”¹³⁷. Tingsrätten finner att kvinnan ”varit i ett så omtöcknat tillstånd efter sitt självmordsförsök att hon svårigen kunde kontrollera sig. Hon ska därför inte anses medveten om vad hon gjort i sådan grad att hon ska anses ha agerat uppsåtligt”¹³⁸. Med bakgrund av detta frikänns kvinnan.

I fallet rörande kvinnan som misshandlat sin mans älskarinna återkommer det ett flertal gånger i domen att hon varit väldigt arg och detta blir underförstått att fungera likt en förklaring rörande varför hon handlat som hon gjorde. Med bakgrund av den åtalade kvinnans utsago är det rimligt att tro att hon inte skulle agerat på ett liknande sätt om hon inte blivit så provocerad och arg. Indirekt anser vi att hon genom dessa beskrivningar av händelsen försöker minimera sin egen roll som gärningsman och lägga över ansvaret på sin man och dennes älskarinna som under flera år har svikit henne.

I domen beskrivs det övergripande vilka föremål kvinnan ska ha förstört i älskarinnans hem. I målsägandeförhöret med älskarinnan väljer hon dock att beskriva en av skadorna på en mer detaljerad nivå. Hon väljer att belysa att de bilder som ska ha slitits ned från väggen av den åtalade kvinnan var inramade fotografier på hennes barn. Vi kan diskutera om detta var ett försök från hennes sida att vinna sympati från rätten då den åtalade kvinnans beteende vid detta tillfälle starkt strider mot normbilden av hur en vuxen kvinna/mor *bör* bete sig. Det faktum att det var hennes egna barn kan uppfattas öka kränkningens art då det inte anses ”normalt” att kasta andras barnbilder i golvet. Kvinnans handlande strider också mot de påstådda moderskänslor som vuxna kvinnor sägs, och förväntas, inneha. Med bakgrund av detta finns det en risk att den åtalade kvinnans handlande som indirekt kränker älskarinnans barn, anses vara mer kallblodigt, elakt och upprörande. Vi kan därav diskutera huruvida denna ingående beskrivning av tavlorna var ett medvetet tillvägagångssätt från målsäganden sida för att skapa empati hos rätten och för att förstärka sin egen offerroll.

I detta fall tycker vi oss kunna finna tankar som återfinns i begreppsteorin ”mad or bad”¹³⁹. Den åtalade kvinnan beskrivs genomgående som väldigt arg och hänsynslös till följd av den provokation hon utsatts för. Genom detta anser vi i enlighet med Lloyds tankar rörande ”mad or bad” att kvinnan beskrivs som ett undantag från den ”vanliga” kvinnan och som ond på grund av sitt handlande. Detta kan illustreras med att kvinnan har åkt hem till älskarinnans bostad och där slagit ner henne och förstört ägodelar i hennes hem. Detta är ett beteende som enligt Ferrer tydligt tar avstånd från normen över hur en kvinna *bör* bete sig, en ”vanlig” och ”god” kvinna antas inte handla på detta vis¹⁴⁰. Det

¹³⁷ B 5116-13 s.5

¹³⁸ B 5116-13 s.6

¹³⁹ Kordon, Wetterqvist 2006:8

¹⁴⁰ Ferrer 1984:17

faktum att kvinnor beskrivs vara hänsynslösa och ”onaturligt” arga enbart till följd av provokation återkommer ofta i det empiriska materialet, exempelvis anser vi oss även kunna tyda denna förklaring av kvinnors beteende i brottsmål B 132-14, B 265-13 samt i B 5895-13. I det första fallet står en kvinna åtalad för misshandel då hon ska ha slagit en flaska i huvudet på en ung kvinna. Kvinnan har erkänt misshandel av normalgraden, men bestrider att misshandeln varit oprovocerad och att hon visat särskild hänsynslöshet då hon brukat en flaska som tillhygge. Kvinnan menar att hon och målsäganden sedan tidigare skrivit ”otrevliga saker”¹⁴¹ till varandra på facebook. I domen framkommer även att ”[kvinnan] har uppgett att det helt enkelt blev för mycket för henne och att hon inte kunde kontrollera sig utan gick fram till [målsäganden] och slog flaskan i huvudet på henne”¹⁴². Tingsrätten fastslår att den tidigare argumentationen ”naturligtvis är en förklaring till varför den åtalade kvinnan blivit arg, men de finner att det inte rör sig om en sådan provokation från målsägandens sida att det ursäktar den åtalade kvinnans reaktion”¹⁴³. Här kan man anse att den åtalade kvinnan försöker visa att hennes beteende endast är en följd av provokation och att det inte ligger i hennes natur att vanligtvis agera på detta vis. Indirekt kan detta anses vara ett försök att få sin handling ”ursäktad”. I brottsmål B 265-13 står en kvinna åtalad för olaga hot och ofredande då hon ska ha hotat fyra barn att hon bland annat skulle döda dem och hon ska även ha kallat dem för horungar efter att de ska ha kastat snöbollar på kvinnans fönster. Kvinnan har förnekat gärningarna och förklarat att hon vid tillfället för snöbollskastningen ”/.../blev jätterädd, hon släckte ljuset i lägenheten och hoppades att de skulle sluta, men kastandet fortsatte. Det kändes som en evighet men hon tror att de höll på i emellan 10 och 15 minuter, hon var rädd att fönsterna skulle spricka. Tillslut sprang hon ut på gården i sin pyjamas för att säga åt dem att sluta. /.../ hon var arg, upprörd och ledsen”¹⁴⁴. Kvinnan menar dock att hon inte hotat barnen. Tingsrätten finner att det är förståeligt att den åtalade kvinnan uppfattar situationen som en provokation eftersom hon även tidigare varit utsatt för snöbollskastning, Tingsrätten menar dock att kvinnan handlat utöver vad som är rimligt. I likhet med det tidigare nämnda fallet kan kvinnan här anses försöka visa på sin egen oskuld genom att visa på att hennes beteende grundar sig på provokation och inte på ett ”naturligt” beteende. I det sistnämnda brottsmålet, B 5895-13, står en kvinna åtalad för olovlig körning, vilket hon även erkänt. Kvinnan förekommer över 30 gånger i belastningsregistret för liknande brott och Tingsrätten finner utan vidare diskussion att hennes ständiga återfall i kriminalitet går att ”hänföra till hennes missbruk”¹⁴⁵. Indirekt blir denna beskrivning från rättsens sida av kvinnan att fastslå att kvinnans kriminella handlingar inte är av ett naturligt slag och man kan vidare tänka sig att kvinnan inte skulle ha handlat på ett liknande sätt om det inte vore för hennes missbruk. Dessa tre ovan nämnda fall anser vi visar på att rätten tenderar att beskriva att

¹⁴¹ B 132-14 s.3

¹⁴² B 265-13 s.4

¹⁴³ Ibid s.4

¹⁴⁴ Ibid s.4

¹⁴⁵ B 5895-13 s.2

kvinnorna endast handlat till följd av provokation och missbruk samt att de inte besitter en ”naturlig” aggressivitet, vilket indirekt till viss del kommer att ”ursäka” kvinnornas kriminella handlingar.

Både Ferrer och Lloyd antyder att kvinnor inte föds med en lika stor ”naturlig” aggressivitet som männen och de uppfostras inte heller till att utveckla aggressivitet vilket medför att färre våldsbrott begås av kvinnor¹⁴⁶. Om man tar dessa tankar i beaktande var den åtalade kvinnans aggressivitet i fallet rörande misshandeln, så som hon beskriver händelseförloppet, inte en följd av en ”naturlig” aggressivitet utan händelsen baserades helt av provokation från hennes man och hans älskarinna. Vi kan diskutera om det finns en risk att rätten i detta fall tenderar att för snabbt och enkelt underförstått stämpla den åtalade kvinnan att tillhöra antingen kategorin ”mad” eller ”bad”¹⁴⁷. Detta kan möjligtvis ske då rätten lägger för stor vikt vid att beskriva kvinnan som ”fruktansvärt arg”¹⁴⁸ vilket inte uppfattas vara ett karaktärsdrag tillhörande en ”normal” kvinna. Detta kan i sin tur tänkas leda till att den åtalade kvinnan stämplas som ett dåligt exempel av en ”vanlig” kvinna och som ”något annat” och främmande. Därav uppstår risken att en sådan kvinna stämplas som galen och ond istället för att kategoriseras som en ”vanlig” gärningsman som i enlighet med Christie ofta är en man¹⁴⁹. I tillägg kan den åtalade kvinnan i detta fall inte till fullo ses som den idealiska gärningsmannen på grund av att hon inte uppfyller Christies kriterier av en idealisk gärningsman eftersom hon är en kvinna och inte sedan tidigare okänd för offret. Offret kan inte heller uppnå status som ett idealiskt offer eftersom hon inte är upptagen med ett respektabelt projekt¹⁵⁰ då hon idkar samlag med den åtalades man.

Även Freud¹⁵¹ beskriver att den ”normala” kvinnan inte är lika utåtagerande i sin aggressivitet som mannen och att hon är mer tystlåten i sin ilska, något som även återfinns i Ferrers resonemang rörande aggressivitet¹⁵². Kvinnor beskrivs istället utföra hämndlystna aktioner i det fördolda, och då gärna mot mannen. Den åtalade kvinnan i rättsfallet där hon står åtalad för att ha misshandlat sin mans älskarinna blir därav genom sitt utåtagerande ett exempel på hur en ”normal” kvinna *inte* är. Med andra ord blir hon kategoriserad som en ”onormal” kvinna då hon bryter mot normerna rörande hur en kvinna *bör* handla, då hon fysiskt misshandlar en annan kvinna till följd av sin aggressivitet.

En problematik som möjligtvis kan tänkas införlivas när en kvinna kategoriseras som ”mad” eller ”bad” är att kvinnan erhåller en status som både psykiskt instabil och ond. Detta kan tänkas bero på att

¹⁴⁶ Ferrer 1984:27

¹⁴⁷ Kordon, Wetterqvist 2006:8

¹⁴⁸ B 5389-13 s.6

¹⁴⁹ Åkerström, Sahlin 2010:48

¹⁵⁰ Ibid s.47

¹⁵¹ Wiklund 1990:13

¹⁵² Ferrer 1984:27

gränsdragningen mellan dessa två kategorier är svår att definiera, då de karaktärsdrag som beskrivs inom de två grupperna till viss del överlappar varandra. Vi anser att detta skulle kunna leda till att kvinnan stämplas med dubbelt negativt laddade identiteter. Till följd av detta tänker vi oss att kvinnan framställs både som en gärningsman, en psykiskt sjuk person samt som en onormal kvinna. Även Ferrer belyser problematiken hur det nästintill är omöjligt att avgöra om kvinnlig aggressivitet är en produkt av en psykotisk utveckling eller av ett "vanligt" beteende vilket då kommer att stödja ställningstagandet till att Lloyds kategoriseringar av "mad" eller "bad" är svåra att skilja åt¹⁵³, och att den ena kategorin oftast även inkluderar den andra vilket kommer att drabba kvinnan.

Då fallet berör en utförd misshandel finner vi det intressant att analysera varför rätten har valt att tydligt visa på och fokusera på kvinnans vårdbehov i diskussionen kring tänkbara påföljder. "Enligt frivårdens bedömning är [kvinnan] i behov av insatser som hjälper henne att förändra sitt agerande och tankemönster i en partnerrelation, detta genom tillexempel familjerådgivning eller inom den allmänna psykiatri" ¹⁵⁴. Vi ifrågasätter rättens uttalande att en kvinna som har misshandlat en annan person främst bör fokusera på att ändra sitt tankemönster i en partnerrelation istället för att ta del av en terapiform som hjälper till att hantera kvinnans aggressivitet, även utanför äktenskapet. Vi menar att rätten möjligtvis borde fokusera mer på att detta är en individ som behöver hjälp att avhålla sig från att misshandla individer i samhället istället för att lägga vikt vid att hon är en "onormal" kvinna som inte vet hur man *bör* bete sig i en partnerrelation. Vi menar att dessa uttalanden grundar sig i att gärningsmannen är en kvinna och vi finner det svårt att tro att detta skulle fått lika stort fokus i domen om gärningsmannen istället var en man. Detta sätt att föreslå en väg för kvinnan som kan tänkas bidra till ett uppfyllt vårdbehov i form av professionell hjälp anser vi möjligtvis skulle kunna grunda sig från tankar tillhörande Pollaks Chivalry teori eftersom Tingsrätten ser det som sin uppgift att agera "ridderligt" och hjälpa kvinnan¹⁵⁵. Vi kan vidare diskutera om kvinna i och med detta kan anses få en "lindrigare" behandling till följd av sitt brottsliga agerande, samma diskussion anser vi även går att föra i exempelvis brottsmål B 5895-13 och i B 132-14.

¹⁵³ Kordon, Wetterqvist 2006:8

¹⁵⁴ B 5389-13 s. 10

¹⁵⁵ Pollak 1950:151

6.1.5 B 5083-13 Lärarinna misshandlar elev

Den åtalade kvinnan i detta fall är en lärare för årskurs fyra. Hon åtalas för misshandel på en pojke född 2002 då hon upprepade gånger ska ha greppat honom om nacken. Händelsen skedde i samband med att pojken och två av hans vänner inte ville sluta spela fotboll och gå till lektionen. De andra två pojkarna avlägsnade sig från platsen men målsäganden fortsatte leka. Kvinnan greppade då tag om pojkens nacke vid ett flertal tillfällen för att få med sig denna in på lektionen. Pojken kände smärta efter händelse och en rodnad på dennes nacke uppkom. Kvinnan förnekar gärningen och frågan i fallet är om hon brukat mer våld i form av kroppsligt ingrepp än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med ingreppet, vilket enligt henne var att uppfylla sin arbetsplikt genom att få med sig eleven in på lektionen. Kvinnan dömdes för ringa misshandel.

I detta rättsfall förnekar läraren gärningen och menar att hon endast försökte fösa in pojken till lektionen genom att lägga en hand på hans rygg. Barnet hävdar dock att kvinnan hårt tagit tag om hans nacke vid ett flertal tillfällen och detta har även lämnat en rodnad över hans nacke, som sedan också iaktogs och dokumenterades av annan personal på skolan. Kvinnan förklarar att hon inte rimligtvis skulle kunnat greppa tag om barnets nacke på det sätt som åklagaren yrkar eftersom hon vid tillfället för händelsen hade byggda naglar som skulle lämnat märken på barnets hud. Dock fastslår Tingsrätten genom ett utlåtande från en nagelterapeut att man kan greppa saker utan att lämna nagelmärken. Ord står mot ord rörande vad som egentligen skedde och vid tillfället för handlingen fanns inga andra parter på plats. Pojken blev till följd av händelsen väldigt upprörd och låste in sig på en skoltoalett. En annan lärare på skolan har berättat att hon hörde hur den åtalade kvinnan och pojken skrek på varandra i korridoren. Kvinnan nekar dock till detta och förklarar att hon inte följde med pojken in igen, utan att hon stannade kvar på rastgården. Tingsrätten finner att den åtalade kvinnans berättelse, som skiljer sig från pojkens och den andra lärarens, medför att hennes trovärdighet sänks något. Pojkens pappa berättar även att pojken “under 1-2 veckor efter incidenten har känt ett obehag inför att gå till skolan”¹⁵⁶. Då den tilltalade kvinnans syfte var att få med sig pojken in på den pågående lektionen hävdar hon indirekt att hon är oskyldig med bakgrund av att hon i denna situation besitter en formell makt över eleven. Denna makt är tilldelad henne och den ger henne en viss rätt att ingripa om en ordning kan anses vara påtagligt störd. Frågan i detta fall blir således om läraren har ingripit i missförhållande till det syfte som hon hade med maktutövningen. Med andra ord är frågan om hennes utförda handling står i proportion till dess syfte. Det Tingsrätten finner försvårande vid bedömningen är det faktum att pojken är ett barn samt att kvinnan var pojkens lärare vid tidpunkten för händelsen. Detta medför en problematik att bedöma hur stort utrymme en lärare har för kroppsligt ingrepp mot en elev vid sådana här situationer. Ingreppet måste alltid stå i förhållande till dess syfte och det är problematiskt att fastställa när en lärare handlat utöver proportionalitetsprincipen¹⁵⁷. “Tingsrätten har

¹⁵⁶ B 5083-13 s.5

¹⁵⁷ www.ne.se

förståelse för att [kvinnan] ville ha in [pojken] till lektionen men anser att hon, när hon märkte att hon inte kunde övertala [pojken] att gå in, borde ha valt ett annat handlingssätt¹⁵⁸”. Vi finner indirekt genom dessa resonemang att lärarens ingripande mot eleven ”ursäktas” till den mån att hon hade rätt att försöka få med sig pojken till lektionen, dock ”ursäktas” inte hennes val av handling då denna inte står i proportion till dess syftet.

Konfliktteoriernas centrala fokus ligger vid att studera och förklara makt, hur man använder makt samt visa på kriminalitetens samband med olika former av makt¹⁵⁹. En teoretiker som haft stort inflytande över denna kriminologiska inriktning är Marx som visar på att en konflikt i samhället uppstår när det förekommer ojämlikhet mellan olika sociala klasser¹⁶⁰. Denna konflikt uppstår främst mellan de som har makt och de som inte har det. I detta rättsfall tillskrivs läraren en formell maktposition som står över elevens egen makt på grund av sin yrkesroll. Med hjälp av Marx tankar anser vi att den konflikt som uppstått mellan läraren och eleven är förståelig då de besitter olika maktpositioner, vilket i sin tur medför att läraren till en viss gräns har rätt att styra över eleven mot dennes vilja. Detta skapar en försvårande omständighet eftersom gränsdragningen mellan vad som är ett accepterat beteende och inte från lärarens sida är svårt att synliggöra. Vi kan tänka oss att rätten hade haft lättare att fastställa lärarinnans handlande som tydligt felaktigt om händelsen skett utanför skolan där lärarinnan inte erhållit samma rättigheter att utöva makt gentemot eleven. Med bakgrund av ovanstående resonemang från rätten försvagas kvinnans roll som en idealisk gärningsman enligt Christie, då rätten fastställer att hon vid tidpunkten för händelsen har varit involverad i ett respektabelt projekt, som var att få med sig eleven in på lektion vilket tillhör hennes arbetsuppgifter¹⁶¹. Andra aspekter som talar för att kvinnan inte är en idealisk gärningsman är att hon inte sedan tidigare är okänd för offret samt att hon inte är en man. Denna uppfattning av kvinnan som en icke idealisk gärningsman kan tänkas försvåra rättsens bedömning av kvinnan då hennes handling i sig är av brottslig karaktär men hennes person anses inte vara signifikant med beskrivningen av den person som anses vara benägen att begå ett brott. I det empiriska materialet tycker vi oss indirekt i brottsmål B 265-13, som berör den tidigare nämnda domen där en kvinna står åtalad för olaga hot och ofredande mot fyra barn, finna liknande argumentationer där kvinnan inte beskrivs vara en idealisk gärningsman. Den åtalade kvinnan i detta fall försöker visa på sin egen status som ett idealisk offer i enlighet med Christies kriterier då hon beskriver att hon ”befann sig ensam hemma i lägenheten och just hade lagt sina två små barn”¹⁶². Med

¹⁵⁸ B 5083-13 s.9

¹⁵⁹ Williams III, McShane 2010:129

¹⁶⁰ Ibid s.134

¹⁶¹ Åkerström, Sahlin 2010:48

¹⁶² B 265-13 s.9

andra ord höll hon vid tillfället för händelsen på med ett respektabelt projekt vilket inte till fullo gör henne till en idealisk gärningsman.

Uppfattningen av den åtalade kvinnans person i rättsfallet där en lärarinna står åtalad för att ha misshandlat en elev står i kontrast till den handling hon utfört. Christie förklarar att den idealiska gärningsmannen direkt påverkar, och blir påverkad av offrets status¹⁶³. En tydlig idealisk gärningsman skapar även ett tydligt idealiskt offer. Detta påstående underbyggs i detta rättsfall av att pojken inte heller kan fastställas vara ett idealiskt offer då han vid tillfället vägrar gå in på lektionen och yttrar fula ord till sin lärare vilket inte är att anse som ett respektabelt projekt¹⁶⁴. Han uppfyller dock vissa kriterier av ett idealiskt offer då han är fysiskt underlägsen sin lärare. Statusen för både gärningsmannen och offret i detta fall är till viss del otydliga då båda uppfyller några av Christies kriterier för att vara ett idealiskt offer/gärningsman medan vissa kriterier saknas, eller vagt uppfylls i de båda fallen. Detta synliggör den problematik vi tidigare belyst där svårigheten ligger i att bedöma om kvinnan handlat utöver vad som kan anses vara proportionerligt. Hon erhåller ingen självklar status som gärningsman och eleven uppfyller inte till fullo statusen som ett idealiskt offer vilket gör att rättens bedömning av situationen blir svår.

Utifrån andra teoretiska tankar kan vi till viss del visa på rättens förståelse för att kvinnan agerar, men inte för det sätt hon väljer att agera på. Hennes avsikt var att få pojken att följa med in på lektionen vilket i sig kan anses vara direkt gynnande för pojkens och hans studier. Hirschi menar att skolgången är en viktig del av de fem sociala kontroller som gemensamt skapar ett starkt socialt band¹⁶⁵ vilket medför att pojkens möjligheter att utvecklas till en god och hederlig individ ökar. En annan teoretiker som visar på betydelsen av en skolgång är marxisten Spitzer. Han har utvecklat fem typer av "problem grupper" som han menar löper en större risk för att utvecklas till avvikande individer. En av dessa grupper är de som vägrar gå i skolan¹⁶⁶. Med bakgrund av detta kan lärarinnas agerande möjligtvis vid rättens bedömning, i ett vidare perspektiv, anses vara ett försök från kvinnans sida att undvika detta öde för eleven. Vi kan därför anta att hennes intentioner med handlingen varit goda men att hon kommit att agera utöver vad som kan anses vara proportionerligt vilket medför att hennes handling inte "ursäktas" av rätten. Vi anser att bedömningen av hennes agerande eventuellt blev problematisk på grund av den maktposition hon har som lärarinna, och på grund av det respektabla syftet som hennes agerande ändå utgjorde.

¹⁶³ Åkerström, Sahlin 2010:54

¹⁶⁴ Ibid s.48

¹⁶⁵ Carrabine m.fl 2009:83

¹⁶⁶ Williams III, McShane 2010:135

6.2 Rättens åsyftade och icke åsyftade verkningar

I detta avsnitt kommer vi att föra en diskussion om rättens eventuella icke åsyftade verkningar rörande kvinnlig kriminalitet. Avsikten är *inte* att fastslå hur dessa verkningar ser ut i den sociala verkligheten eller att fastslå om de faktiskt existerar. Arbetets syfte och intresse ligger endast i att föra en diskussion rörande möjliga icke åsyftade verkningar och hur dessa skulle kunna uppfattas för att möjligtvis visa på hur rätten kan tänkas påverka samhället.

Rättens åsyftade verkningar, även kallade för manifesta funktioner, är de verkningar som är direkt angivna i lagen och dess förarbeten¹⁶⁷. Ett exempel av dessa manifesta verkningar är fängelsefunktion som en individualpreventiv åtgärd. De icke åsyftade verkningarna, även kallade för latentfunktioner kan tänkas bidra till att det fenomen som har en viss verkan fortsätter att genereras, existera och upprätthållas¹⁶⁸. Rättens icke åsyftade verkningar anses vara en gradfråga och det är svårt att skilja manifesta och latentfunktioner åt då icke åsyftade verkningar ofta är svåra att upptäcka och mäta. Samhällsforskare har exempelvis intresserat sig av att undersöka om fängelsestraffet även har icke åsyftade verkningar som bidrar till att det *består*¹⁶⁹.

Efter att ha analyserat det empiriska materialet tycker vi oss mellan raderna stundtals kunna se tendenser till att rätten vid sin bedömning av tilltalade kvinnor letar efter bakomliggande orsaker och förklaringar till kvinnors avvikande beteende. I flertalet av rättsfallen tenderar vi att se hur kvinnorna beskrivs som "undantag" från de "normala" och "vanliga" kvinnorna¹⁷⁰ och som "något annat" än män. Kvinnorna passar sällan in på Christies kriterier av hur en idealisk gärningsman ska vara¹⁷¹ och vi ser en risk att kvinnornas roll som brottsaktörer därmed marginaliseras. Utifrån dessa tankar tycker vi att det är intressant att diskutera om denna beskrivning av kvinnor, som vi tycker oss tyda i domar, möjligtvis kan tänkas sända ut en uppfattning till samhället om att den kriminella kvinnan tydligt skiljer sig från den "normala" kvinnan. Genom detta kan man diskutera om kriminella kvinnor tenderar att beskrivas och uppfattas som "undantag" och "dåliga exempel", och som ett litet problemområde eftersom kvinnor uppfattas stå för en liten del av den sammantagna kriminaliteten i Sverige. Den "vanliga" kvinnan ses vanligtvis inte som den idealiska gärningsmannen och vi ställer oss frågande till om denna beskrivning och bild av kvinnan i samhället kan tänkas vara en av rättens icke åsyftade verkningar. Vidare finner vi det intressant att analysera om denna genererade bild av åtalade kvinnor, som individer i samhället kan tänkas ta till sig, sedan genereras vidare och blir att uppfattas som en "självklarhet".

¹⁶⁷ Mathiesen 2010:67

¹⁶⁸ Ibid s.70

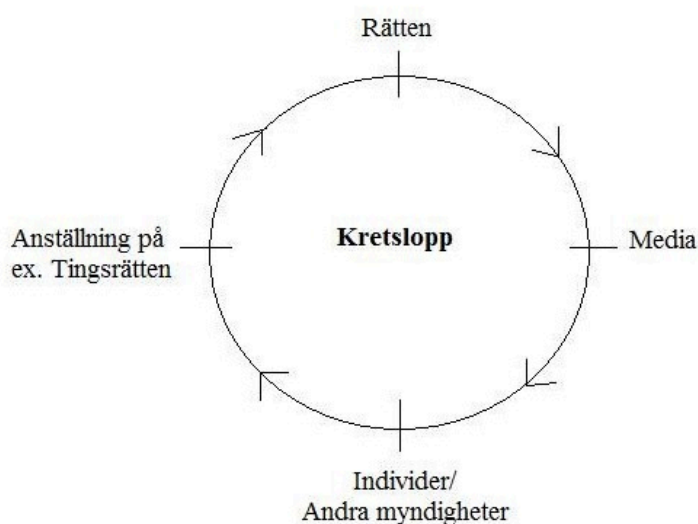
¹⁶⁹ Ibid s.69

¹⁷⁰ "Mad or Bad"

¹⁷¹ Åkerström, Sahlin 2010:48

Vi kan diskutera om rättens verkningar är socialt konstruerat och något som inte helt grundar sig på en objektiv kunskap hos rätten, utan som baseras på den genererade bild av åtalade kvinnor som vi anser kan vara en social konstruktion från myndighetens sida, som vidare sänds ut *från* rätten *till* individerna i samhället, vilket sedan blir en social verklighet¹⁷². Ett exempel på bilden av hur åtalade kvinnor genereras och upprätthålls av samhället kan möjligtvis tänkas vara då individer i samhället tar sig an rättens bild av åtalade kvinnor genom exempelvis media. Det är sedan dessa individer som kan tänkas ta med sig denna bild av kvinnor tillbaka in i rätten, genom exempelvis en anställning på Tingsrätten, vilket sedan kan bidra till att uppfattningen av avvikande kvinnor förs vidare och upprätthålls genom rättens maktutövning. Det hela kan förstås som ett kretslopp (se figur nedan) där uppfattningen och beskrivningen av åtalade kvinnor förs vidare från person till person, men även genom olika myndighetsutövningar och genom medias framställning av kvinnor. Detta kretslopp skulle i sådana fall kunna tänkas förmedla en bild av avvikande kvinnor som marginaliserade till polisväsendet, som till följd av detta möjligtvis undermedvetet arresterar färre kvinnor eftersom de fått uppfattningen om att kvinnan inte är den idealiska gärningsmannen. Detta skulle kunna tänkas vara en av förklaringarna till varför så få kvinnor i Sverige är representerade i kriminalstatistiken. Vi understryker åter igen att dessa diskussioner endast är av intresse eftersom vi anser att det är viktigt att belysa dessa tankesätt för att kunna visa på rättens möjliga icke åsyftade verkningar samt för att visa hur rättens maktutövning kan anses vara en social konstruktion¹⁷³.

Ett exempel på ovan nämnda kretslopp kan illustreras med följande figur;

¹⁷² Bryman 2012:37

¹⁷³ Ibid s.37

7 Sammanställning av empiriskt material och avslutande reflektioner

Syftet med det här arbetet var att undersöka hur åtalade kvinnor beskrivs och framställs i domar. Ett annat syfte var att diskutera kring om dessa beskrivningar av kvinnorna skulle kunna förklaras och motiveras utifrån kriminologiska teorier som berör kvinnlig brottslighet. Ännu en avsikt var att genom analys diskutera om rättens beskrivning och bedömning av kvinnor möjligtvis kan tänkas sända ut verkningar till samhället rörande vilka egenskaper som är signifikanta med det avvikande könet och då främst rörande avvikande kvinnor. Syftet med uppsatsen formade sedan frågeställningarna som berörde hur åtalade kvinnor, och deras handlande, beskrivs i rätten samt om kriminologiska teorier kan tänkas ligga till grund för rättens beskrivning av kvinnor. Vi var intresserade av att undersöka om det finns några kriminologiska teorier som enligt oss, kan tänkas ha bärighet i domstolarnas domar. Vi har genom en hermeneutiskt inriktad kvalitativ textanalys analyserat 30 domar, varav i huvudsak fem domar har behandlats i analysdelen, vi har även återkopplat 17 av de övriga domarna till analysdelen och försökt tolka och synliggöra materialets mening utifrån upphovsmannens perspektiv. Vi har därmed lagt ett fokus på den sociala kontext materialet är hämtat ifrån.

Genom att analysera det empiriska materialet tycker vi oss ha funnit att domstolen vid sin beskrivning av åtalade kvinnor har en tendens att ofta beskriva kvinnorna som ett "undantag", ett "dåligt exempel" av den "normala kvinnan", som "något annat" än mannen, som psykiskt instabil samt som utåtagerande till följd av endast provokation. I samverkan av detta tycker vi oss se hur rätten tenderar att sätta in åtalade kvinnor i specifika kategorier såsom "psykiskt instabil" eller som ett "dåligt exempel". Vi ser en risk i att åtalade kvinnor genom detta möjligtvis inte bara tillskrivs en status som avvikare utan även kategoriseras ännu längre bort från den "normala" kvinnan. Genom detta kan vidare diskuteras om det vi tycker oss se i det empiriska materialet kan tänkas leda till att kvinnor erhåller flera statusar som är negativt betingade, vilket i sin tur kan tänkas bidra till hur rätten ser på åtalade kvinnor och hennes avvikande handlingar.

Genom analys tycker vi oss även se en tendens till att rätten ger mer utrymme, och lägger en större vikt vid att försöka finna bakomliggande orsaker till varför kvinnor handlat avvikande än vad vi tycker oss se vid fall där män står åtalade. Vi tycker oss bland annat se exempel på detta när vi analyserat brottmål B 6205-13 och B 5816-13 samt vid analys av brottmål B 5977-13 och B 5116-13. I domarna där en man står åtalad anser vi att rätten ibland har en benägenhet att underförstått lägga mer vikt vid att fastslå rekvisit istället för att i samma utsträckning, som vid fall där kvinnor står åtalade, leta efter eventuella förklaringar till varför personen handlat som den gjort. Genom analysen av domarna tycker vi oss se en benägenhet från rättens sida att "normalisera" manlig brottslighet vilket leder till att förståelsen för kvinnors avvikande handlingar marginaliseras och kategoriseras som "ett undantag" och benämns som ett litet problemområde.

Efter att ha analyserat domarna och med bakgrund av ovanstående resonemang och diskussion i analysen tycker vi oss kunna se att man med hjälp av kriminologiska teorier kan förstå och förklara varför rätten beskriver åtalade kvinnor på det sätt vi tidigare synliggjort.

De tankar och idéer som rör åtalade kvinnor som vi finner är underförstått återkommande i materialet, och som vi bland annat anser kan ha bäring vid domars beskrivning av kvinnor, kan kopplas samman med Pollaks teori om ridderlighet, Ferrers tankar angående kvinnobrottslighetens villkor, Christies kriterier av en idealisk gärningsman/offer, Messerschmidt och Conells idéer rörande hegemonisk maskulinitet, Hirschs sociala band teori, teorier rörande Makt som kan kopplas till bland annat Marx och Spitzer, Freuds tankar om aggressivitet samt tankar som återfinns i begreppsteorin "mad or bad".

Av intresse för oss var även att diskutera kring möjliga verkningar ut *till* samhället *från* rätten. Då vi utgår från det socialkonstruktionistiska perspektivet där fokus ligger vid att verkligheten kontinuerligt konstrueras av sociala aktörer innebär detta att rätten hjälper till att konstruera verkligheten genom sin maktutövning. Detta leder i sin tur till att rätten är med och skapar en uppfattning om hur kvinnor framställs¹⁷⁴. Med bakgrund av detta fann vi det intressant att diskutera huruvida rättens beskrivningar av åtalade kvinnor kan tänkas sända ut icke åsyftade verkningar rörande det kvinnliga könet ut till samhället, som exempelvis beskriver kvinnan som ett "undantag" från den "normala" kvinnan och som "något annat" än mannen. Om så vore fallet, kan vi ställa oss frågande till om denna beskrivning av kvinnor blivit att förstås som en "självklarhet" och om denna är oundviklig och förbestämd eller om denna beskrivning av kvinnor (den rådande verkligheten) kan anses vara ett problem där en förändring skulle vara till fördel¹⁷⁵. Dessa eventuella icke åsyftade verkningar är i enlighet med Mathiesen svåra att mäta och skilja från rättens åsyftade verkningar vilket medför att diskussionen rörande verkningar delvis saknar belägg¹⁷⁶. Vi finner det dock vara av intresse att tänka i dessa banor för att skapa en förståelse av rättens möjliga inverkan på samhället, och av samhällets uppfattning av avvikande kvinnor.

Vi lever idag i ett samhälle där stort fokus ligger vid likabehandling och på att uppnå jämlikhet mellan könen. Kvinnor har idag fått tillträde till allt fler fält som tidigare varit mansdominerande och jämlikheten mellan könen har ökat. Vad vi tycker oss finna i materialet är dock att åtalade kvinnor till viss del särbehandlas i rätten då de beskrivs vara "något annat" än männen och som ett "dåligt exempel" av kvinnor eller som psykiskt instabila vilket tyder på att jämlikhet till fullo inte råder mellan kvinnor och män som står tilltalade. Med bakgrund av arbetes slutsatser är det intressant att ifrågasätta om rätten vid sin bedömning av kvinnor och män verkligen är helt objektiva. Vi menar att man kan använda kriminologiska teoretikers tankar som beskriver kvinnor som annorlunda på grund

¹⁷⁴ Bryman 2012:37

¹⁷⁵ Alvesson, Sköldberg 2008:83

¹⁷⁶ Mathiesen 2010:63

av exempelvis biologiska faktorer¹⁷⁷, psykisk instabilitet¹⁷⁸ eller på grund av gamla rotade tankar om kvinnors underordning till mannen¹⁷⁹ och hennes behov av hjälp från mannen¹⁸⁰, för att visa på att rätten har en tendens att beskriva kvinnor på ett annat sätt än när det handlar om åtalade män. Vi finner att uppsatsen visar på ett eventuellt problemområde där åtalade kvinnor inte till fullo framställs som "självklara" och idealiska gärningsmän eftersom vi ser en tendens till att kvinnor behandlas annorlunda i rätten i jämförelse med åtalade män, något som vi anser kan förklaras och synliggöras genom de teoretiska tankar och idéer vi tidigare berört. Detta möjliga problemområde som marginaliserar kvinnors brottslighet tycker vi är av intresse att belysa för att i framtiden kunna uppnå en mer objektiv bedömning av brottsliga handlingar där gärningsmannens kön inte är avgörande för rättens beskrivning och framställning av personen eller dess handlingar i rättsprocessen.

7.1 Fortsatt forskning

Forskning rörande kvinnors kriminalitet har alltid varit ett eftersatt forskningsområde och med bakgrund av det material som legat till grund för uppsatsen anser vi att så fortfarande är fallet. I studien fann vi inga tidigare forskningar som berört hur kvinnor beskrivs i domstolens domar och inte heller studier som beskriver åtalade kvinnor med hjälp av kriminologiska teorier. I denna studie kan vi visa på en kunskapslucka, och vi anser att forskning som berör dessa typer av frågeställningar bör eftersträvas för att skapa en bättre förståelse för kvinnlig kriminalitet.

I Brå och flertalet andra forskningar över kvinnors kriminalitet framkommer en statistik som pekar på att kvinnor står för en väldigt liten del av den sammantagna kriminaliteten i Sverige. Genom bland annat detta exempel föds en uppfattning om att kvinnor är mindre brottsbenägna än män eftersom myndigheten enligt den socialkonstruktionistiska tanken är med och konstruerar verkligheten och det som anses vara det "självklara" i samhället. Vi har inte belägg att påstå att statistiken är felaktig men vi kan delvis ställa oss frågan om denna statistik hjälper till att sända ut en förväntad bild av kvinnor och dess brottskapacitet som medför att ett kretslopp¹⁸¹ för vidare en specifik bild av avvikande kvinnor som sedan kommer att påverka statistiken. Vi kan ställa oss frågande till om detta kretslopp bidrar till att både rätten och samhället kategoriserar avvikande kvinnor som ett litet problemområde som inte ges tillräcklig uppmärksamhet vilket möjligtvis medför att färre kvinnor hamnar i rättssystemet och stämplas som gärningsmän. Om så kan tänkas vara fallet, att statistiken inte visar hela verkligheten, kan vidare forskning inom området möjligtvis leda till en ökad förståelse för kvinnlig kriminalitet och även visa på ett tänkbart mörkertal.

¹⁷⁷ Exempelvis tankar tillhörande Ferrer

¹⁷⁸ Tankar tillhörande "mad or bad" begreppsteori

¹⁷⁹ Teorier rörande makt som exempelvis kan kopplas samman med Conell

¹⁸⁰ Tankar tillhörande Pollaks teori om ridderlighet/Chivalry Theory

¹⁸¹ Se analys 9.2 för vidare förklaring av detta kretslopp

Under studiens gång tycker vi i det sammantagna materialet se att rätten tenderar att beskriva och kategorisera åtalade kvinnor som bland annat psykiskt instabila, galna, som “dåliga exempel” av “normala” kvinnor och som “något annat” än åtalade män. Studien är begränsad till en Tingsrätt och en utökad studie skulle möjligtvis kunna visa på att även andra domstolar beskriver och framställer åtalade kvinnor på liknande sätt som vi tycker oss se i studien. Vidare studier skulle därav kunna visa på om det problemområde vi tycker oss se i studien har en större omfattning än vi kunnat visa på. Därav är fortsatt forskning rörande dessa frågeställningar av intresse för att bibehålla rättens objektivitet i Sverige.

Fortsatt forskning rörande åtalade kvinnor bör ges ett större utrymme inom kriminologisk forskning. En intressant tanke yttrad av Smart är dock vad följderna av en fortsatt forskning skulle kunna leda till. Hon hävdar att forskning rörande kvinnors avvikande beteende är av största betydelse men detta skulle även kunna ha problematiska följder. Hon kallar denna möjliga följd för “moral panic”, något som skulle kunna uppstå genom att ett nytt socialt problem blir synbart¹⁸². Detta sociala problem skulle vara att kvinnor anses vara lika brottsbenägna och “farliga” som män. Den moraliska paniken skulle utbryta då samhället inte längre kan “lita på” kvinnor eftersom de då kan anses vara ett lika stort potentiellt hot som männen. Genom den moraliska paniken skulle samhället inte längre kunna lite på någon. Dessa tankar rörande en moralisk panik kan ses som något överdrivna men vi tycker ändå att det är en intressant tanke att beakta som visar på en möjlig följd av fortsatt forskning.

¹⁸² Heidensohn 1994:150

8 Referenslista

Litterära källor:

Adler, Freda, Mueller, Gerhard O. W & Laufer, William S, Criminology and the criminal justice system, 4. ed., McGraw-Hill, Boston, Mass., 2001

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj, Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod, 2., [uppdaterade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009

Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.), Klassisk och modern samhällsteori, 3., [utvidgade och rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013

Bryman, Alan, Samhällsvetenskapliga metoder, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2012

Carrabine, Eamonn, Criminology: a sociological introduction, 2. ed., Routledge, London, 2009

Ferrer, Julio, Moderna myter och gamla brott: en studie om kvinnobrottslighetens villkor, Norstedt, Stockholm, 1984

Heidensohn, Frances, Women and crime, Macmillan, Basingstoke, 1994

Hillborg, Ia (red.), Kvinnors brottslighet, Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Stockholm, 1999

Kordon, Suzanne & Wetterqvist, Anna, Gärningsmannen är en kvinna: en bok om kvinnlig brottslighet, Bokförlaget DN, Stockholm, 2006

Lander, Ingrid, Pettersson, Tove & Tiby, Eva (red.), Femininiteter, maskuliniteter och kriminalitet: genusperspektiv inom svensk kriminologi, Studentlitteratur, Lund, 2003

Mathiesen, Thomas., Rätten i samhället [en introduktion till rättssociologin], TPB, Johanneshov, 2010

May, Tim, Samhällsvetenskaplig forskning, Studentlitteratur, Lund, 2010

Messerschmidt, James W., Masculinities and crime: critique and reconceptualization of theory, Rowman & Littlefield, Lanham, Md., 1993

Pollak, Otto, The criminality of women, Univ. of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1950

Ryen, Anne, Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2004

Wiklund, Gunilla (red.), Kvinnor och brott, Brottsförebyggande rådet, Stockholm, 1990

Williams, Franklin P. & McShane, Marilyn D., Criminological theory, 5. ed., Pearson/Prentice Hall, Upper Saddle River, N.J., 2010

Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.), Det motspänstiga offret, Studentlitteratur, Lund, 2010

Internetkällor:

Brottsförebyggande rådet, Personer misstänka för brott, Slutlig statistik för 2013 (elektronisk).

http://www.bra.se/download/18.12caa4f91440b31239f300b/1396253022937/Sammanfattning_misstankta_2013.pdf (2014-03-28)

Feminist theories of crimes, Chapter 11 (elektronisk).

http://www.sagepub.com/upm-data/57235_Schram_Chapter_11_crx.pdf (2014-04-21)

Infotorg (elektronisk).

<http://www.infotorg.se> (2014-04-03)

Lunds Tingsrätt (elektronisk).

<http://www.lundstingsratt.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/> (2014-04-02)

Nationalencyklopedin (elektronisk).

<http://www.ne.se> (2014-03-26)

Regeringskansliet (elektronisk).

<http://www.regeringen.se> (2014-04-06)

Lagar:

Brottsbalken (1962:700)

Diskrimineringslagen (2008:567)

Regeringsformen (1974:152)

Domar

B 5489-13

B 6205-13

B 4080-13

B 5389-13

B 5083-13

B 6317-13

B 2721-13

B 5898-13

B 6018-13

B 5635-13

B 132-14

B 5461-13

B 5116-13

B 654-14

B 2606-13

B 5113-13

B 6289-13

B 263-14

B 265-13

B 6257-13

B 6163-13

B 4374-13

B 186-14

B 2839-13

B 5955-13

B 5977-13

B 5926-13

B 196-14

B 867-13

B 5816-13

9 Bilagor

9.1 Åtalade Kvinnor

9.1.1 B 6317-13 – Olovlig körning och Narkotikabrott

En kvinna står åtalad för att olovligen ha brukat amfetamin, som är narkotika, samt för att ha kört en personbil utan att ha rätt till det. Kvinnan har erkänt båda gärningarna som även vinner stöd av övrig utredning. Kvinnan förekommer sedan tidigare under nio avsnitt i belastningsregistret. Hon har vid ett flertal tillfällen dömts eller meddelats åtalsunderlåtelse för olovlig körning, grovt brott och senaste gången blev påföljden för detta fängelse i en månad. Vid tillfället för denna rättegång avtjänar hon sitt straff. Med bakgrund av att kvinnan flera gånger fallit tillbaka in i kriminalitet bestäms påföljden till fängelse i en månad då hennes handlande anses vara en uppenbart lagtrots och annan påföljd kan därför inte komma på tal.

9.1.2 B 2721-13 – Narkotikabrott

I detta rättsfall står en kvinna åtalad för narkotikabrott, ringa brott, då åklagaren yrkar att hon olovligen använt cannabis, som är narkotika. Kvinnan erkänner att hon använt cannabis och Tramadol men förnekat brott under påståendet att cannabisbruket ägt rum i Danmark. Kvinnan förklarar att den Tramadol hon använt som smärtlindring egentligen var utskriven till hennes far som är cancersjuk. Hon saknade själv recept för denna medicin och därav finner Tingsrätten att bruket av Tramadolen är olovligt och ska bedömas som ringa narkotikabrott. Vad det gäller åtalet rörande cannabisanvändningen menar kvinnan att hon nyligen har använt cannabis i Christiania som är en stadsdel i Köpenhamn. Hon beskriver även att hon åkt till Christiania under tiden för händelsen varje vecka och att hon där blivit bjuden på cannabis av sina vänner. Denna historia finner Tingsrätten mindre trolig och invändningen om att hon brukat cannabisen i Danmark lämnas därför utan avseende. Kvinnan har även lämnat oriktiga uppgifter angående när hon senast brukat narkotika vilket kunnat avslöjas genom att mäta hennes THC-halt. Genom denna provtagning visade det sig att kvinnan hade höga halter i kroppen vilket visar på att kvinnan måste ha använt narkotika nära inpå provtagningen, något som hon förnekat. Med bakgrund av detta döms kvinnan för narkotikabrott, ringa brott, och påföljden bestäms till dagsböter.

9.1.3 B 5895-13 – Olovlig körning

I detta fall är en kvinna åtalad för att ha kört en personbil utan att ha rätt till det. Åklagaren yrkar att brottet bör bedömas som grovt eftersom kvinnan tidigare lagförts för samma brott. Kvinnan har erkänt gärningen. Kvinnan förekommer sedan tidigare under 30 avsnitt i belastningsregistret och flertalet av

dessas berör olovlig körning vilket hon tidigare blivit tilldelad skyddstillsyn för. Med bakgrund av hennes höga återfallsbenägenhet i liknande kriminalitet anser Tingsrätten att brottet är av en sådan art att det finns en presumtion för att påföljden ska bestämmas till fängelse. Tingsrätten finner även att kvinnans ständiga återfall i kriminalitet kan hänföras till hennes missbruk. Vid en tidigare dom bestämdes hennes påföljd till skyddstillsyn i kombination med att hon skulle undergå behandling mot sitt missbruk. Denna påföljd anser Tingsrätten fortfarande vara den mest lämpliga för henne. Tingsrätten förutsätter därför att kvinnan ska följa den missbruksbehandling som frivården finner lämplig. Med bakgrund av detta döms kvinnan för olovlig körning och påföljden bestäms till att den tidigare utdömda skyddstillsynen även skall avse den nya brottsligheten.

9.1.4 B 6018-13 – Stöld

En kvinna står här åtalad för att olovligen tagit en plånbok som tillhör målsäganden. Plånboken var vid tillfället för händelsen kvarglömd vid en betalningskassa i en matbutik då den åtalade kvinnan fann den och tog med sig den ut ur butiken. Kvinnan berättar att hon såg den kvarglömda plånboken i affären och att hon då tänkte att hon skulle ta med sig den och lägga den i en brevlåda eftersom hon trodde att plånboken skulle komma till rätta då postens personal kunde lämna in den till polisen. Kvinnan erkänner därav att hon tagit plånboken men bestrider ansvar för brott under åberopande av att hon inte haft uppsåt att tillägna sig den då hon lagt den på en postlåda utanför affären. Målsäganden berättar att hon hade ungefär 400kr i kontanter i plånboken och ett presentkort värt 500 kronor. Målsäganden har inte fått tillbaka plånboken. Den åtalade kvinnan påstår även att hon vid tillfället för händelsen inte varit i sina sinnens fulla bruk då hon precis fått reda på att hennes mamma fått cancer. Hon minns med bakgrund av detta inte till fullo hur hon handlade. Tingsrätten finner att henne beteende och val att lägga plånboken på postlådan är en "märklig hantering" från hennes sida men att kvinnans påståenden inte kan lämnas utan avseende. Med bakgrund av detta anser inte Tingsrätten att det är styrkt att kvinnan har tagit plånboken med uppsåt att tillägna sig den vilket medför att åtalet ogillas.

9.1.5 B 5635-13 – Bokföringsbrott och försvårande av skattekontroll

I detta rättsfall står en kvinna åtalad för att uppsåtligen eller av oaktsamhet ha åsidosatt sin bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen genom att ha underlåtit att bokföra affärshändelser samt att ha underlåtit att tillräckligt noggrant verifiera bokförda affärshändelser genom att knyta verifikationerna till bokföringen genom angivande av verifikationsnummer eller på något annat sätt. Kvinnan ska även ha underlåtit att betryggande bevara räkenskapsinformationen för de räkenskapsår som är aktuella för händelsen. Genom kvinnans handlande yrkar åklagaren att rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning inte i huvudsak kunnat bedömas med ledning av bokföringen. Detta

ska ha medfört en fara för att Skatteverkets kontrollverksamhet inte kan utföra sina beräkningar av skatt på ett riktigt vis. Kvinnan har förnekat gärningarna och menar att hon inte har underlåtit att bokföra affärshändelserna vid de två tillfällen som yrkats. Hon förklarar att bokföringen fanns men att den som rörde den aktuella perioden blivit stulen i samband med ett inbrott i hennes hem. Hon menar även att en annan pärm med bokföring försvunnit då hon glömt den i en datorväska på en flygplats. Dessa uppgifter får stöd av polisanmälningar som hon gjort i anslutning till de påstådda tillgreppen och detta medför att kvinnans uppgifter inte kan anses så orimliga att de bör lämnas utan avseende. Kvinnan förklarar även att hon inte haft någon skriftlig back-up av de dokument som försvunnit och hon har förklarat att hon tog med sig sin bokföring utomlands, trots att detta är otillåtet eftersom hon inte vågade lämna dokumenten i sin bostad efter inbrottet. Tingsrätten finner att bokföringen inte varit i en betryggande förvaring då kvinnan inte haft någon back-up av de viktiga papperna och med bakgrund av detta anser Tingsrätten att kvinnan på grund av oaktsamhet inte lyckats förvara räkenskapsinformationen på ett betryggande sätt. Tingsrätten finner vidare att kvinnan genom sitt agerande framkallat fara för Skatteverkets kontrollverksamhet vid beräkning av skatt. Kvinnan är inte sedan tidigare dömd för brott och det saknas anledning att tro att hon kommer göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Kvinnan döms slutligen för bokföringsbrott och försvårande av skattekontroll till villkorlig dom i förening med dagsböter.

9.1.6 B 132-14 – Misshandel

En ung kvinna står åtalad för misshandel då åklagaren yrkar att hon i december månad 2013, tillsammans och i samförstånd med en vän misshandlat målsäganden genom att utdela flera sparkar och slag mot dennes kropp vid en fritidsgård. Den åtalade flickan ska även ha slagit målsäganden med en glasflaska i huvudet. Diskussionen i detta fall kretsar kring om misshandeln bör anses vara grov då den åtalade sägs ha gett sig på målsäganden oprovocerat, tillsammans med en annan person samt med bakgrund av att hon visat särskild hänsynslöshet då hon använt en glasflaska som tillhygge. Den åtalade flickan har erkänt misshandel av normalgraden men bestritt att hennes handlande varit oprovocerat. Flickan berättar att hon och målsäganden har tjafsat på internet då de skrivit fula saker till varandra. Vid dagen för händelsen hade fritidsgården anordnat en LAN-tillställning och båda flickorna var på plats. Enligt den åtalade kallade den andra flickan henne för hora och de skrek på varandra. Hon beskriver att hon befann sig utanför fritidsgården och rökte och målsäganden som inte ville gå ut och träffa flickan befann sig på övervåningen av huset. Den unga kvinnan berättar sedan att "det helt enkelt blev för mycket" för henne och hon kunde inte kontrollera sig utan hon tog med sig en flaska hon hittade utanför och gick in för att möta målsäganden. Hon berättar vidare att flaskan var tom och att hon inte slog så hårt och flaskan gick inte heller sönder. Dock började målsäganden blöda mycket från huvudet och hon berättar att hon "såg stjärnor" och kände sig yr efter slaget. Hon fick åka ambulans från platsen. Tingsrätten finner att det som förevarit i tiden innan händelsen mellan flickorna

är en förklaring till att den åtalade flickan kände sig arg men de tydliggör även att målsägandens möjliga provokation inte ursäktar den åtalades agerande. Tingsrätten finner inte att misshandeln ska bedömas vara grov då händelseförloppet varit kort och våldet begränsat. Eftersom flickan endast är 16år är bedömningen att hon behöver ett särskilt vårdbehov och sedan tidigare har hon redan insatser som motsvarar vad som föreslagits i ett ungdomskontrakt. Hon lever även för tillfället i ett jourhem på grund av konflikter i hemmet. Varken den åtalade flickan eller hennes föräldrar har samtyckt till ungdomsvård men flickan har samtyckt till ungdomstjänst och Tingsrätten finner detta lämpligt. Med bakgrund av detta döms den unga kvinnan för misshandel av normalgraden och påföljden bestäms till ungdomstjänst i 50 timmar.

9.1.7 B 5461-13 – Narkotikabrott

En kvinna står åtalad för att tillsammans och i samförstånd med en man olovligen, och för missbruk, framställt 109,71 gram cannabis, vilket de olovligen innehaft fram tills då narkotikan togs i beslag i deras gemensamma bostad. Kvinnan har erkänt gärningen och medgett förverkandeyrkandet. Kvinnan erkänner även att hon brukat narkotika, vilket även vinner stöd av analysresultatet. De ska tillsammans ha beställt cannabisfröer från Holland som mannen sedan ska ha odlat i deras drivhus. Vid tillslaget mot parets bostad påträffades flera cannabisplantor och utrustning för odling. Mängden cannabis yrkar på att paret haft för avsikt att framställa narkotika annat än för eget bruk. Den samlade brottsligheten har ett straffvärde motsvarande en månad men i påföljdsvalet tar man i beaktande att kvinnan och mannen lever under ordnade förhållanden och de förekommer inte heller sedan tidigare i belastningsregistret. Tingsrätten finner inte heller något som tyder på en fortsatt brottslighet vilket medför att påföljden bestäms kunna stanna vid villkorlig dom i förening med böter.

9.1.8 B 5116-13 – Våld mot tjänsteman och Försök till våld mot tjänsteman

En kvinna står åtalad för våld mot tjänsteman och försök till våld mot tjänsteman då hon ska ha angripit en polis med våld genom att bita honom i knät. Hon ska även ha försökt angripa en annan polis med våld vid ett flertal tillfällen genom att sparka mot hennes huvud. Åklagaren yrkar att det fanns fara för att brottet skulle fullbordats eftersom sparkarna endast på grund av tillfälliga omständigheter inte träffade polisen. Kvinnan förnekar gärningen och förklarar att hon inte minns så mycket av händelsen. Innan den inträffade händelsen hade kvinnan lagt sig på ett järnvägsspår för att försöka ta sitt liv. De två målsäganden kallades till platsen och kvinnan kunde under lugna omständigheter föras från tågrälsen. De beskriver att hon vid detta skede inte visade på någon aggressivitet. De två poliserna placerar kvinnan i en polisbil och kontaktar personalen på det behandlingshem där kvinnan är placerad. De beskriver vidare att kvinnan vid detta tillfälle blir mycket arg och hon börjar skrika och försöka ta sig ut ur bilen. Poliserna tar då ut kvinnan ur bilen och lägger

hennes på mage på marken för att kunna sätta handfängsel på henne. Det var vid detta tillfälle hon ska ha bitit mannen i knät. Vid detta skede sa även kvinnan till polisen att hon led av Hepatit , något som senare visade sig vara en lögn. När poliserna försökte lugna kvinnan sparkade hon tre till fyra gånger mot den kvinnliga polisens huvud. När de tillslut fick in henne i polisbilen igen förklarar poliserna att hon fortsatte bete sig aggressivt och hon spottade och försökte bitas. Den kvinnliga polisen har uttalat att kvinnan verkade vara "påverkad av något". Den åtalade kvinnan förklarar att hon vid tidpunkten kände sig väldigt påverkad och att hon fick panikattacker då poliserna försökte hålla henne. Hon säger själv att hon annars inte är en våldsam person men att hon denna kväll var väldigt rädd, hade panik och inte ville leva mer. Frågan i fallet är således om den åtalade kvinnan kan anses ha varit i tillräckligt grad medveten om vad hon gjorde. Av ett läkarintyg framgår att kvinnan haft psykiska problem under flera år och hon har även stora svårigheter att kontrollera sig själv när hon mår dåligt. Tingsrätten fastslår därav att det är sannolikt att kvinnan vid tillfället för händelsen drabbats av svåra panikattacker vilket ledde till att hon inte kunde kontrollera sig själv. Hon anses med andra ord inte ha varit medveten och vad hon gjort i så hög grad att hon agerat uppsåtligt. Med bakgrund av detta ogillas åtalet.

9.1.9 B 654-14 – Stöld och Förberedelse till stöld

En kvinna står åtalad för stöld då åklagaren yrkar att hon tillsammans och i samförstånd med en annan olovligen tagit kosmetika på Åhléns till ett värde av minst 25000 kronor. Kvinnan har erkänt gärningen och hennes erkännande stöds av övrig utredning i målet. Personal på varuhuset berättar att de iakttagit videoövervakning som visar när den åtalade kvinnan plockar ner produkter i sin väska. Brottets straffvärde motsvarar en månads fängelse men eftersom kvinnan inte sedan tidigare förekommer i brottsregistret och med bakgrund av att varken straffvärdet eller brottets art är sådana att skäl föreligger att välja påföljden fängelse beslutar Tingsrätten att påföljden skall bestämmas till villkorlig dom.

9.1.10 B 2606-13 – Olovlig körning och Stöld

I detta rättsfall står en kvinna åtalad för att olovligen kört en personbil utan att vara berättigad till det. Hon har vid ett senare tillfälle upprepat denna händelse och diskussionen är således om brottet skall anses vara grovt då hon tidigare lagförts för olovlig körning. Kvinnan står även åtalad för stöld då hon tillsammans och i samförstånd med en annan olovligen tagit skönhetsartiklar till ett värde av 997 kronor på Åhléns varuhus. Kvinnan har erkänt samtliga gärningar men menar att hon vid ett av tillfällena för olovlig körning var tvungen att skjutsa sin syster som hade ett sjukt barn. Tingsrätten finner dock att hennes berättelser rörande denna händelse varit vaga och odetaljerade vilket tyder på att detta var en efterhandskonstruktion från den åtalade kvinnans sida. Kvinnan förekommer sedan

tidigare under 15 avsnitt i belastningsregistret och hon har tidigare blivit fälld för både stöld och olovlig körning vilket visar på att de nya händelserna är ett återfall i liknande brottslighet. Med bakgrund av detta finner Tingsrätten att kvinnan ska dömas för stöld och olovlig körning och påföljden bestäms till fängelse i en månad.

9.1.11 B 5113-13 – Bidragsbrott

I detta rättsfall står en kvinna åtalad bidragsbrott då hon ska ha lämnat oriktiga uppgifter till CSN som framkallat fara för att ersättning felaktigt skulle betalas ut. På grund av oriktiga uppgifter från kvinnan har även försörjningsstöd felaktigt betalats ut till den åtalade. Kvinnan förnekar gärningen. Kvinnan har under olika perioder varit beviljad försörjningsstöd och vid en ansökan om fortsatt försörjningsstöd ska kvinnan ha uppgivit att hon inte haft någon inkomst avseende studiemedel, trots att så var fallet. Ansökan om försörjningsstöd var daterad till den 11 maj 2010 och den 26 april samma år erhöll kvinnan 15450 kronor från CSN. Kvinnan förklarar dock att hon använde pengarna från CSN direkt till att återbetala lån och med bakgrund av detta fanns inga pengar från CSN kvar vid tiden för ansökan om försörjningsstöd. Hon förklarar vidare att hon inte förstått vilka intäkter som ska anges i denna ansökan vilket kan vara en orsak till att det blev fel. Tingsrätten finner att denna problematik rörande ansökningsblanketterna kan anses rimliga eftersom detta problem belysts vid ett flertal tidigare domar från olika domstolar. Med bakgrund av detta finner Tingsrätten att det är oklart om kvinnan varit skyldig att ange utbetalningarna från CSN i ansökan om försörjningsstöd. Vid ansökan om försörjningsstöd lämnade kvinnan även in ett kontoutdrag där hennes tillgångar tydligt visades. Tingsrätten anser att en handläggare hos Socialförvaltningen borde ha reagerat på utbetalningen från CSN och ifrågasatt hennes rätt till försörjningsstöd. Därmed finner Tingsrätten att det inte nödvändigtvis har varit en konkret fara för att en ekonomisk förmån felaktigt skulle betalats ut till följd av enbart hennes oriktiga uppgifter. Med hänsyn till detta ogillas åtalet.

9.1.12 B 6289-13 – Snatteri och Våldsamt motstånd

En kvinna står åtalad för snatteri då hon olovligen ska ha tagit varor från Coop till ett värde av 143 kronor. Samma kvinna står även åtalad för våldsamt motstånd och snatteri då hon olovligen ska ha tagit 3 glassar från Coop till ett värde av 60 kronor samt att hon kort efter denna händelse ska ha agerat våldsamt mot en vakt som försökte få med sig henne tillbaka till butiken för att betala för glassarna. Hon påstås ha dragit och slitit i vaktens arm vilket medförde smärta. Kvinnan erkänner båda åtalerna rörande snatteri men hon förklarar att hon endast handlade på detta vis eftersom hon inte hade några pengar. Hon har dock bestritt ansvar för brott rörande det våldsamma motståndet då hon menar att hennes motstånd inte var så allvarligt. Tingsrätten klargör att ansvar för våldsamt motstånd inte förutsätter att det varit fråga om våld utan endast att det varit fråga om ett fysiskt motstånd. Med

bakgrund av detta är den åtalade kvinnans agerande mot vakten att kategorisera som ett typiskt fall av våldsamt motstånd. Med bakgrund av detta döms kvinnan för båda åtalspunkterna rörande snatteri samt för våldsamt motstånd. Påföljden bestäms till dagsböter 70 å 50 kronor.

9.1.13 B 263-14 – Bedrägeri

En kvinna står åtalad för bedrägeri då hon ska ha utannonserat en mobiltelefon på internetsajten Tradera med bedrägeriuppsåt, trots att hon inte hade för avsikt att leverera någon vara. Två målsäganden har betalat in pengar på den åtalade kvinnans bankkonto efter ett löfte om att varan skall skickas till deras bostad, något som aldrig skedde i något av fallen. Den åtalade kvinnan erkänner gärningarna men hävdar att hon endast agerade på detta vis eftersom hon vid tillfället för brotten inte levde under ordnade omständigheter. Hon förklarar vidare att hon i dagsläget fått ordning på sitt liv och att hon nu studerar och har ett fast boende hos sin pojkväs mamma. Hon uttalar även att hon inte längre använder hasch och hon har inte heller längre en hög alkoholkonsumtion. Med bakgrund av denna beskrivning finner Tingsrätten att kvinnan nu verkar leva under ordnade förhållanden och att de aktuella gärningarna därmed framstår som engångsföreteelser. Till följd av detta resonemang döms kvinnan för två fall av bedrägeri och påföljden bestäms till villkorlig dom som inte behöver förenas med dagsböter.

9.1.14 B 265-13 – Olaga hot och Misshandel

En kvinna står åtalad för olaga hot då hon ska ha hotat fyra flickor födda 2000, 1999 samt 2001 att döda dem eller skada dem samt för misshandel då hon ska ha tagit tag i en av flickornas hår och tagit stryptag om hennes hals. Kvinnan förnekar gärningarna. Hon förklarar att hon var ensam hemma i sitt hem och hade precis lagt sina två små barn när målsäganden började kasta snöbollar på hennes hem. Hon förklarar även att några av barnen även kastat snö på hennes fönster vid tidigare tillfällen. Hon berättar att hon blev väldigt rädd att hennes fönster skulle gå sönder och hon släckte lamporna för att barnen skulle sluta och försvinna. Tillslut förklarar kvinnan att hon sprang ut i pyjamas för att säga åt dem att sluta och flickorna sprang då från platsen åt olika håll. Kvinnan tydliggör att hon inte hotat dem på det sätt som åklagaren yrkat men hon säger att hon sprang efter dem för att “visa att hon också kunde springa”. Hon berättar vidare att hon förstår att barnen blev rädda men hon var också jätterädd. Barnen sökte skydd i en busskur där en man befann sig. När den åtalade kvinnan kom till platsen ropade hon på en av flickorna som hon kände sedan tidigare. Hon ska då ha tagit tag i flickans arm och dragit henne till sig. Till skillnad från barnen menar den åtalade kvinnan att hon vid detta tillfälle inte tog något stryptag om flickan. Barnen beskriver dock att kvinnan ska ha sagt till dem att hon skulle döda dem och hon ska även ha kallat dem för bland annat horor och fittungar och ett av barnen beskriver att hon såg den “röda ilskan” i hennes ögon. De säger även att det inte var meningen att

träffa huset med snöbollar utan att någon snöboll kan ha träffat huset till följd av en olyckshändelse. Ett av barnen uttalar även att hon såg hur kvinnan vekte ner en av flickorna och att kvinnans händer vara nära hennes hals. Barnen säger även att de efter händelsen såg märken på flickans hals. Tingsrätten finner att det är försåtligt att kvinnan upplevt snöbollskastningen som en medveten provokation från målsägandenas sida och de anser även att det är orimligt att snöbollarna av misstag skulle ha träffat hennes lägenhet som ligger på andra våningen i ett hus. Av kvinnans uppgifter framgår det att hon varit mycket arg och rädd och Tingsrätten finner att man inte kan utesluta att hon i sin ilska och frustration sagt saker hon numera inte minns. De anser inte att det råder en tvekan om att den åtalade kvinnans hot varit ägnat åt att framkalla allvarlig fruktan hos flickorna. Vid åtalspunkten rörande misshandel står ord mot ord och ingen av de närvarande kunde se vad som egentligen hände då kvinnan dolde sikten. Med bakgrund av detta finner Tingsrätten att det påstådda strupgreppet som varade i uppmot en minut framstår som uppenbart överdrivna. Även den bild som tog av flickans fall efter händelsen tyder inte på det varit fråga om ett struptag. Tingsrätten finner tilltro till att kvinnans avsikt med att dra till sig en av flickorna och hålla fast henne endast var att just hålla fast flickan för att få möjlighet till att förklara hur fel hon och de andra barnen handlat. Tingsrätten menar dock att kvinnan inte haft någon laglig rätt till att ta tag och hålla fast flickan trots en viss provokation vilket gör att Tingsrätten finner gärningen ska rubriceras som ett ofredande istället för misshandel. Tingsrätten finner även att hon inte har haft rätt att hota barnen på det sätt hon har gjort trots att hon upplevde en stark provokation. Med bakgrund av detta döms kvinnan för olaga hot och ofredande. Påföljden stannar vid ett bötesstraff med beaktande av kvinnans känsla av att ha blivit provocerad trots att hoten är av ett förhållandevis allvarlig slag.

9.1.15 B 6257-13 – Snatteri

I detta rättsfall står en kvinna åtalad för att olovligen ha tagit en förpackning lösögonfransar från Ica Maxi till ett värde av 55 kronor. Kvinnan har förnekat gärningen. Kvinnan betalade för ett par lösögonfransar men man påträffade även ett paket lösögonfransar i hennes innerficka. Dessa lösögonfransar var fastsatta på en plastskiva och ytterförpackningen till dessa hittades sedan inne i butiken. Den åtalade kvinnan har förklarat att det hela är ett missförstånd och att förpackningen som påträffades i hennes ficka var hennes egna som hon tidigare betalat för. Hon berättar att hon tagit med sig den gamla förpackningen med lösögonfransar för att jämföra förpackningar i butiken. I sin innerficka hade hon även ett paket cigaretter och på grund av detta berättar hon att det blev väldigt "tjockt i fickan" och det "såg inte fint ut". Hon tog därför ut förpackningen ur fickan, tog ut innehållet, lade ytterförpackningen på en hylla och lade sedan tillbaka de lösa lösögonfransarna i innerfickan. En anställd vid butiken berättar att hon studerade kvinnan och enligt henne hade den åtalade "ett konstigt beteende". Kvinnan hade tidigare kommit fram och frågat butiksbiträdet om hjälp och hon hade då sett att den åtalade hade två likadana ögonfransförpackningar i sin kundkorg. Butiksbiträdet uttalar sig

även att hon såg händelseförloppet då den åtalade bröt upp en förpackning och lade ögonfransarna i sin innerficka. Tingsrätten finner att den åtalades beskrivning av händelseförloppet är en uppenbar efterkonstruktion och därmed är det ställt bortom rimligt tvivel att den åtalade kvinnan olovligen tagit lösögonfransarna. Kvinnan döms för snatteri och påföljden bestäms till penningböter.

9.2 Åtalade män

9.2.1 B 6163-13 – Misshandel

I detta fall står en man åtalad för misshandel då han ska ha utdelat ett slag med ett knogjärn som träffat en kvinna i ansiktet. Målsäganden uppger att hon till följd av slaget fick svullnad och smärta. Hon fick även till följd av slaget en näsfraktur samt sårskador som behövde sys. Mannen erkänner att han utdelat ett slag mot kvinnan med ett knogjärn men hävdar att han handlat i nödvärn eller putativt nödvärn då kvinnan kommit springandes mot honom ute på en parkeringsplats efter ett bråk de haft tidigare under kvällen. Tingsrätten finner att mannen stod inför ett överhängande brottsligt angrepp när kvinnan närmade sig mannen eftersom kvinnan under kvällen var aktiv i det bråk som uppstått och gjort "mindre lämpliga saker". Dock finner Tingsrätten att hans handlande varit uppenbart oförsvarligt och man fastställer att han ska ha haft möjlighet att besinna sig vilket leder till att mannen inte går fri från ansvar på grund av nödvärn eller putativt nödvärn. Rätten diskuterar även i domen om misshandeln ska anses vara grov då mannen visat särskild hänsynslöshet och råhet genom att ha brukat ett farligt tillhygge. Knogjärnet var även försett med vassa piggar vilket skulle kunnat tillfoga än mer allvarliga skador om det träffat annorlunda. Dock var händelsen inte oprovocerad och händelseförloppet var snabbt och efter att ha utdelat ett slag drog sig mannen undan. Med bakgrund av detta döms mannen till misshandel av normalgraden och på grund av mannens unga ålder (19år) och det faktum att han tidigare inte förekommer i belastningsregistret döms mannen för villkorlig dom med samhällstjänst i 120 timmar.

9.2.2 B 4374-13 – Våld mot tjänsteman

En man står tilltalad för våld mot tjänsteman då han ska ha angripit en biljettkontrollant efter att denna informerat om att mannens vän, som var med mannen på tåget, hade en ogiltig biljett. De två kontrollanterna informerade mannens vän om att han skulle få betala en kontrollavgift och begärde därför att se hans legitimation. Vännen kunde ej visa upp någon legitimation och uppgav ett falskt personnummer. Det uppstod en bråkig diskussion och kontrollanterna tillkallade polis som mötte upp dem vid nästa hållplats. Vid ankomsten försökte mannens vän fly och han greps då för bedrägligt beteende. Mannen la sig i situationen verbalt och försökte sedan flera gånger bryta loss det grepp som biljettkontrollanterna hade om hans vän. Mannen ska även ha tagit fasta grepp runt vaktens handleder

och försökt rycka loss vännen och han utdelade även en spark som ska ha fällt den ena vakten. Denna spark kan dock inte den andra kontrollanten styrka. Ord står mot ord och mannen nekar till gärningen. Tingsrätten finner att det inte går att bedöma den ene som mer trovärdig än den andre och därav ogillas åtalet för våld mot tjänsteman.

9.2.3 B 186-14 – Olaga hot

En man står åtalad för olaga hot då mannen vid ett flertal gånger verbalt ska ha hotat att döda sin svärson. Hoten har uttalats till olika familjemedlemmar och därefter kommit till målsägandens kännedom. Relationen mellan mannen och svärsonen var vid tidpunkten för den påstådda gärningen ansträngd och en stor del av konflikten kretsade kring en planerad resa till Sydafrika. Svärsonen fick den aktuella kvällen reda på dödshotet då hans fru fick ett sms från sin bror som informerade om ett pågående bråk i den åtalade mannens hem. Målsägandens hustru ringde då upp den åtalade mannens hustru för att höra vad som hände och hon förklarade då att den åtalade mannen skulle komma och döda svärsonen. Målsäganden ska ha känt allvarlig rädsla för sin personliga säkerhet och han förklarar att han har haft ett järnrör under sängen för att kunna skydda sig efter händelsen. Den åtalade mannen beskrivs ha varit mycket berusad vid tillfället för hoten och han uppger att han kan ha sagt olämpliga saker, men inte att han ska ha hotat målsäganden till livet. Tingsrätten finner att det rör sig om en infekterad familjekonflikt men det framkommer inte någon anledning för att de i målet hörda vittnena falskeligen skulle anklaga mannen för brott. Rätten fastställer därmed att hoten varit ägnade att framkalla allvarlig fruktan hos svärsonen och med bakgrund av detta döms mannen för olaga hot och påföljden blir skyddstillsyn då mannen verkar ha insett att han har ett alkoholmissbruk som kräver utomstående hjälp vilket han kan få av en övervakare.

9.2.4 B 2839-13 – Misshandel och Ofredande

I detta fall står en man åtalad för att ha slagit sin styvson som är född 1999 i ansiktet med knuten hand samt kastat barnet så att denna landat på sina knän och vid ett annat tillfälle ska mannen även ha kastat styvsonen i sängen, tagit stryppgrepp på honom samt tryckt honom över bröstet. Målsäganden fick till följd av händelsen blåmärken, rodnad och smärta. Mannen lider av bipolär sjukdom och han har periodvis vårdats för sina besvär. Mannen förnekar brott och menar att händelsen var ett tillrättavisande som inte innefattade några brottsliga inslag. Enligt mannen hade pojken tidigare fått restriktioner angående sitt datorspelande som innefattade att pojken endast fick spela spel med skolkamrater, en överenskommelse som pojken senare bröt. Den åtalade mannen hade varit ute och druckit öl när han kom hem och fann att styvsonen spelade spel med okända personer på internet. Mannen menar själv att hans alkoholintag under kvällen var högst begränsat. Mannen beskriver sedan att han ska ha lyft upp pojken för att bära in honom på sitt rum men sedan olyckligtvis tappat honom i

golvet. Under fallet träffade även mannens hand av misstag pojkens ansikte då han skulle försöka hjälpa pojken upp. Pojken har uppfattats som trovärdig i sin berättelse angående händelseförloppet men emellertid är hans uppgifter delvis oklara och tidvis ger han uttryck för viss osäkerhet. I detta fall står ord mot ord. Mannens sambo som är kallat vittne beskriver att pojken verbalt kränkt mannen och att stämningen var allmänt upprörd mellan parterna. Dock menar kvinnan att hon inte såg något struhtag eller tryck mot pojkens bröst. Med bakgrund av detta kan inte Tingsrätten fastställa att mannen gjort sig skyldig till misshandel och därför frikänns den åtalade mannen.

9.2.5 B 5955-13 – Stöld

Mannen står åtalad för stöld då han tillsammans och i samförstånd med en vän olovligen tagit nio metallbalkar som tillhörde målsäganden. Den åtalade mannen har uppgett att han trodde att de fick ta metallbalkarna eftersom de uppfattade att dessa var slängda föremål som inte hade någon ägare eftersom de låg i närheten av en container. Därav bestrider mannen ansvar för brott. De två vännerna lastade på balkarna på sin bil och körde sedan iväg, men efter att ha sett en väktare som följde dem förstod de att "det var fel" och körde tillbaka med balkarna. När de lastade av balkarna kom polisen och de förklarade då att de hade tänkt sälja balkarna, eftersom de tidigare jobbat med att sälja skrot och visste hur mycket balkarna var värda. Metallbalkarna var vid tillfället för händelsen placerade vid ett företagsområde, intill en container men de var inte övergivna. Tingsrätten finner att mannen och hans vän måste ha insett men förhållit sig likgiltiga inför risken att egendomen tillhörde målsäganden och således inte kunde tas utan målsägandens tillstånd. De bedöms således ha begått gärningen med uppsåt och mannen döms för stöld. Mannen står även åtalad för fyra andra åtalpunkter rörande stöld där händelseförloppet är väldigt likt det här nämnda. Mannen döms sammanlagt för fem stölder. Mannen befinner sig inte sedan tidigare i belastningsregistret och han lever enligt frivården under ordnade förhållande. Tingsrätten finner även att varken brottens straffvärde eller art är sådana att skäl föreligger att bestämma påföljden till fängelse. Med bakgrund av detta döms mannen till villkorlig dom och böter.

9.2.6 B 5977-13 – Misshandel

En man som är intagen på en psykiatrisk klinik står åtalad för misshandel på en kvinnlig intagen på samma avdelning då han ska ha slagit denna med öppen hand i ansiktet. Kvinnan började till följd av händelsen blöda näsblod och hon upplevde smärta. Personalen på avdelningen berättar att kvinnan vid tillfället för händelsen satt vid ett bord och spelade spel med två andra personer. Mannen kom då in i rummet och var irriterad. Han gick fram till kylskåpet och slet i ren ilska ut saker ur kylskåpet. Han ska sedan ha gått fram till kvinnan som satt vid bordet och slagit henne i ansiktet. Mannen berättar själv att han vid tillfället för händelsen hade en psykos och han minns inte själv mycket av händelsen.

Han förklarar dock att han upplever kvinnan som "läskig" och att han egentligen var rädd för henne. Kvinnan ska vid tillfället ha skrattat mycket och det irriterade honom. Han förklarar att han ville få tyst på henne och han gick då fram till henne och utgav en lavett eftersom han upplevde henne som ett hot. Han menar dock att det inte var meningen att skada kvinnan. Tingsrätten finner att mannen har varit medveten om att han utdelat slaget och att han "måste ha förstått" att det skulle göra ont. Med bakgrund av detta döms mannen för misshandel som är ringa och påföljden bestäms till dagsböter.

9.2.7 B 5926-13 – Rattfylleri, Olovlig körning och Narkotikabrott

I detta fall står en man åtalad för att olovligen tagit hasch, som är narkotika, ha kört en personbil då han under, eller efter, färden haft narkotika kvar i blodet samt att han ska ha kört ett fordon utan att ha rätt till det. Mannen har erkänt den olovliga körningen men förnekat övriga brott då han menar att han vid de åtalade tillfällena inte brukat cannabis. Enligt analysrapporterna från Rättsmedicinalverket anses det inte vara tillförlitligt klarlagt att mannen brukat narkotikapreparat vid de tillfällen som åklagaren yrkat. Tingsrätten finner därför att man inte kan visa på att mannen kört bilen med vetskap om att han hade narkotika i blodet, vilket därmed gör att mannen anses sakna uppsåt i sitt handlande. Med bakgrund av detta ogillas åtalet för rattfylleri och narkotikabrott. Mannen förekommer i 13 avsnitt i belastningsregistret och har två gånger tidigare dömts till fortsatt skyddstillsyn och till förlängning av övervakning. Mannen har begått det nya brottet under prøvotiden som löper i anledning av en tidigare skyddstillsyn. Frivården för även bedömningen att det föreligger ett fortsatt övervakningsbehov för att mannen inte ska återfalla i fortsatt kriminalitet. Med bakgrund av att mannen redan har en utdömd skyddstillsyn och med hänsyn till att mannen är under 21 år finner Tingsrätten att den tidigare utdömda skyddstillsynen även får komma att avse den nya brottsligheten.

9.2.8 B 196-14 – Misshandel

I detta fall ska en man ha tilldelat en annan man ett knytnävsslag som träffade i dennes ansikte. Målsäganden ska ha upplevt smärta och fått ett blåmärke till följd av gärningen. Mannen erkänner att han utdelat ett slag men har gjort gällande att det rörde sig om ett slagsmål snarare än om en misshandel och därav bestrider han ansvar för brott. Han beskriver även att gärningen föregåtts av provokation från den andre mannen då denna har "snackat skit om honom och hans fördetta flickvän". Båda parterna i målet är eniga om att slaget inte föregicks av något våld från målsägandens sida och de båda förklarar att viss tumult uppstod efter slaget. Den åtalade mannen menar dock att handen endast var halvt stängd och att slaget inte var ett knytnävsslag, något som Tingsrätten dock finner orimligt med hänsyn till åberopade fotografier. Tingsrätten finner att slaget utdelats med bakgrund av en provokation från målsägandens sida då denna bland annat kallat mannen för pedofil. Dock finner Tingsrätten att provokation inte är en grund för ansvarsfrihet i enlighet med brottsbalkens regler. Med

bakgrund av detta döms mannen för misshandel av normalgraden och påföljden blir bestämd till villkorlig dom och dagsböter eftersom provokationen anses vara en förmildrande omständighet vid bestämmande av brottets straffvärde.

9.2.9 B 867-13 – Stöld

En man står tilltalad för stöld då åklagaren yrkar att mannen tillsammans och i samförstånd med en vän har brutit sig in i Röda Korsets lokal och där inne brutit upp ett kassaskåp som de sedan burit ut ur lokalen. De ska även ha tillgripit minst 3000 kr i kontanter från butiken. Den åtalade mannen berättar att han och hans vän åkt till butiken i en stulen bil och de hade för avsikt att bryta sig in i lokalen för att hitta pengar. De hade sedan för avsikt att lasta på kassaskåpet i den stulna bilen men de blev avbrutna av polisen. Mannens vän flydde från platsen och mannen vill inte benämna denna vid namn. De två väskor med pengar som innehöll minst 3000 kr känner den åtalade mannen inte till men polisen tror att mannens vän tagit dessa väskor och tappat, eller kastat, dem under sin flykt från butiken. Tingsrätten finner att mannen gjort sig skyldig till en fullbordad stöld då han i lagens mening skiljt kassaskåpet från den rätte ägaren och med andra ord, handlat med uppsåt. Mannen har tidigare bara dömts för bötesbrott och tingsrätten finner inte någon anledning att tro att mannen ska göra sig skyldig till nya brott. Med bakgrund av detta resonemang döms mannen till misshandel och påföljden bestäms till villkorlig dom.

9.2.10 B 5816-13 – Brott mot knivlagen

I detta rättsfall står en man åtalad för att ha haft en expanderbar batong på sig trots att det inte var befogat. Åklagaren yrkar att föremålet var ägnat att användas som ett vapen vid brott mot liv och hälsa. Den åtalade mannen har erkänt att han haft en batong på sig, men han har uppgett att han inte visste att denna handling stred mot Lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål. Han beskriver hur han fann batongen på gatan utan att veta vad det var för något. Tingsrätten finner att denna förklaring ska lämnas utan avseende då de anser att det är uteslutet att mannen inte visste att det var frågan om en batong. Enligt 24 kap 9 paragrafen BrB ska en straffrättsvillfarelse leta till ansvarsfrihet om den är uppenbart ursäktlig. Huvudregeln är att okunnighet om olika straffrättsbestämmelser inte friar från ansvar. Dock finner Tingsrätten i detta fall att det inte föreligger tillräckliga skäl att göra avsteg från denna huvudregel. Med bakgrund av detta döms den åtalade mannen för brott mot knivlagen och hans påföljd bestäms till penningböter eftersom Tingsrätten anser att det inte förelagt någon påtaglig fara för att mannen skulle använda batongen.

